

Uveljavitev TOZD

LETO DNI JE MINILO OD SVEČANEGA PODPISA SAMOUPRAVNEGA SPORAZUMA O TEMELJNIH ORGANIZACIJAH ZDRUŽENEGA DELA V NAŠI TOVARNI. TEDAJ SMO PRVI V SLOVENIJI PODPISALI TAK SPORAZUM. TA PRVI SAMOUPRAVNI AKT O TEMELJNIH ORGANIZACIJAH PA JE ŠELE ODPRL PROCES PRAVEGA SPORAZUMEVANJA IN OBLIKOVANJA TEMELJNIH ORGANIZACIJ KOT SAMOUPRAVNIH ENOT V ŽDRUŽENEM PODJETJU.

Na seji delavskega sveta Litostroja v mesecu maju so predsedniki svetov TOZD in njihovi izvršilni organi podpisali vse samoupravne akte, ki so v letu po podpisu nastali. Gre za osnovne samoupravne akte, ki vodijo k uveljavitvi ustavnih amandmajev. Z namenom, da bi osvetlili delo strokovnih služb in prizadevanja samoupravnih organov, v naslednjem prispevku prikazujemo opravljeno delo.

Temeljne organizacije združenega dela pri nas so nastajale v pogojih, kjer se srečujemo z individualno proizvodnjo, dolgimi proizvodnimi cikli, nato pa proizvod potuje skozi skoraj vse temeljne organizacije.

Prav zato je bilo razmeroma največ prizadevanj vloženih v to, da bi kar najbolj objektivno oblikovali merila za udeležbo posamezne TOZD v združenem delu.

Podjetje smo razdelili na proizvodno zaokrožene celote. Vsaka TOZD je strokovno organizacijsko oblikovana tako, da ima vse funkcije za normalno poslovanje. Med te štejemo planiranje, tehnologijo, kontroliranje in spremljanje poslovnega uspeha. Temeljna organizacija ima poleg pravic odločanja o oblikovanju dohodka in dolžnosti do obveznosti tudi pravice do delitve dohodka in vlaganja v enostavno in razširjeno proizvodnjo.

Samoupravni sporazum določa, da ima vsaka temeljna organizacija svoje normative dela, sredstva za delo ter vse kalkulatивne elemente za cene in cenike ter stroške, na podlagi katerih lahko oblikuje in deli dohodek. Za pre-

hod na samostojen ekonomski izračun po TOZD je bilo potrebno opraviti izračune za blizu osemdeset tisoč pozicij. Na podlagi takih izračunov so bile ovrednotene količine, ure in drugi normativi. Z izračuni smo tudi ovrednotili osebne dohodke in dohodek po TOZD.

Na podlagi vsega izračunanega smo oblikovali gospodarski načrt, ki obsega celotni dohodek, materialne stroške, amortizacijo, zakonske in pogodbene obveznosti, osebne dohodke, sklade in potrebno število delavcev. Na izhodiščih gospodarskega načrta uveljavljamo nove samoupravne odnose. Z neposrednim spremljanjem gospodarskega načrta v TOZD samoupravljanje kar naj-

bolj približamo neposrednemu proizvajalcu.

Rezultat prehoda na gospodarjenje po TOZD se v največji meri odraža v tem, da vsaka temeljna organizacija sama odloča o delitvi osebnega dohodka in ostanka dohodka.

S tem ko prihaja do polne uveljavitve samostojnosti temeljnih organizacij, se srečujemo s povsem novim načinom dela na številnih delovnih področjih. Eno od takih so tudi delovna razmerja. Ko stopa posameznik v delovno razmerje s temeljno organizacijo in s tem v delovno razmerje s celotnim podjetjem, mora biti dokončna odločitev o delovnem razmerju podana na podlagi sklepanja TOZD oziroma njenega kolektivnega organa.

Z dopolnjevanjem samoupravnega sporazuma o TOZD gre za posebno in pomembno kvaliteto, ki terja, da v vseh fazah spreminjanja prejšnjih in oblikovanja novih odnosov v podjetju aktivno sodelujejo samoupravljalci in se o njih zavestno odločajo. Novi odnosi predstavljajo posebno konkretno in kvalitetno šolo samoupravljanja.

Prvi kilovati iz HE Orlovac

V marcu se je zavrtila prva turbina v sistemu hidroenergetskih objektov Buško Blato – Orlovac. Komaj mesec za tem je prvi sledila druga, medtem ko bo tretja po predvidevanju montirana v letošnjem poletju.

Pogodba za tri Francisove turbine HE ORLOVAC je bila sklenjena že v letu 1969. Osnovne karakteristike turbine so naslednje:

– konstruktivni padec	$H_n = 380 \text{ m}$
– nazivni pretok	$Q = 23,3 \text{ m}^3/\text{sek}$
– nazivna moč	$P = 109.000 \text{ KS}$
– nazivno število obratov	$n = 500 \text{ l/min}$

Z navedenimi karakteristikami se turbine pomembno vključujejo v listo litostrojskih referenc, upoštevajoč pri tem dejstvo, da

so v celoti domače konstrukcije. Konstrukcijska izvedba opreme je zahtevala od naših strokovnjakov veliko mero skrbnega študija, od izvajalcev pa nič manj vestnega in prizadevnega dela. Znano je, da so izdelavo spremljale zelo neugodne okoliščine, med katerimi naj omenimo zlasti občutno kasnitev turbinskih tekačev, naročenih v grobi obdelavi pri francoskem poddobavitelju.

Uspešen zagon prvih dveh turbin in vključitev na omrežje pa pomeni še prav poseben uspeh za montažno skupino, ki je pod vodstvom nadzornika Stojana Kežarja z izjemnim angažiranjem in zagnanostjo, ob zglednem sodelovanju z investitorjem in ostalimi izvajalci dala od sebe vse, da bi delo opravila čim boljše. Dolga bi bila povest o nevšečnostih, težavah in boju s časom, ki je spremljal njihova prizadevanja.

Preliminarni rezultati preskusov, ki jih je na prvi turbini izvedel dipl. ing. Savo Rakčević, dokazujejo, da oprema v celoti izpolnjuje pogodbene garancije.

Ob tem naj zapišemo še besedo o prečrpovalnih cevni agregatih na Buškem Blatu. Od treh tovrstnih prvencev pri nas je dva dobavila švicarska firma Escher Wyss, medtem ko je bil tretji izdelan v naši tovarni. Montažo vseh treh agregatov je uspešno opravila montažna skupina pod vodstvom nadzornika Franca Vidriha, za kar ji je izre-

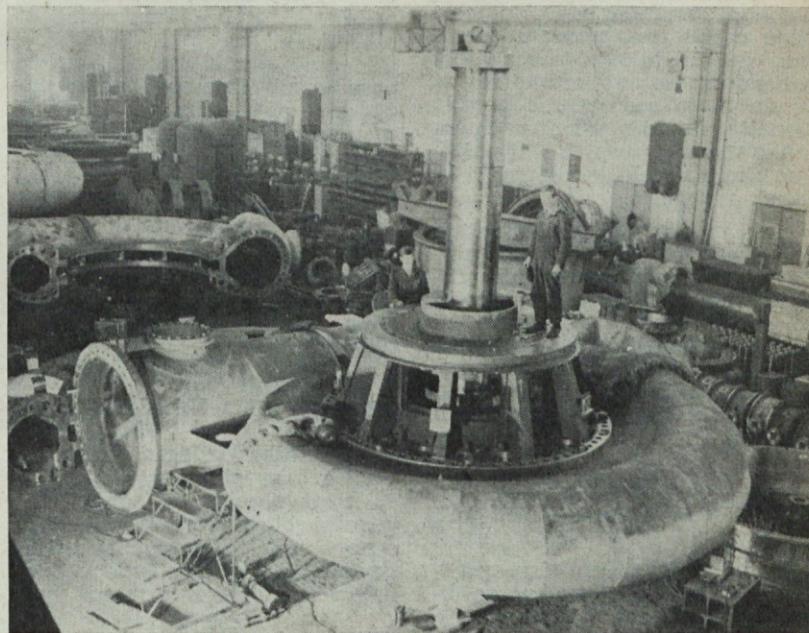

PRISRČNE ČESTITKE

ZA 81. ROJSTNI DAN

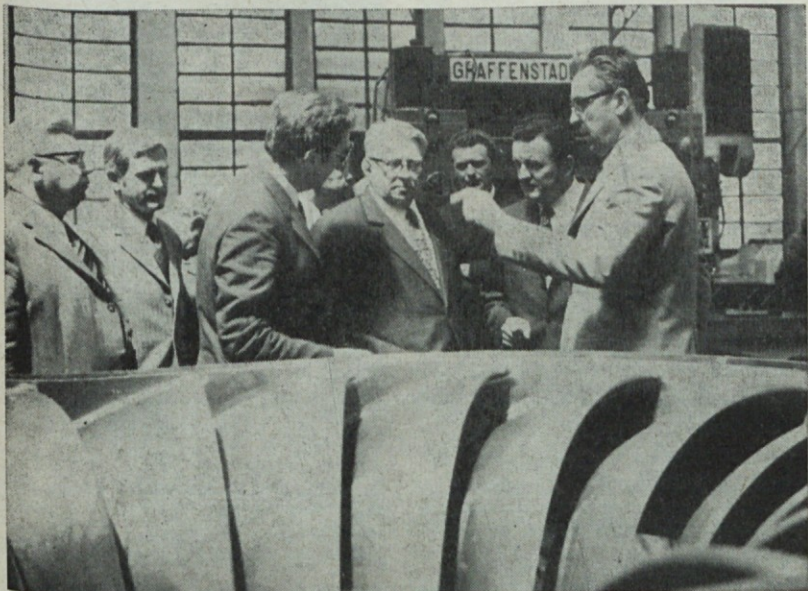
kel posebno priznanje tudi sam dobavitelj. Agregati so začeli obratovati v začetku leta in se tako koristno vključili v sistem, ki naj ureja in zagotavlja dotok zadostnih vodnih količin za obratovanje turbin HE Orlovac.

E T O

Ena od treh najmočnejših turbin povsem domače konstrukcije v poskusni montaži (HE Orlovac)

Obiskali so nas

V prvih dneh maja je Slovenijo obiskal sovjetski minister za industrijo orodnih strojev A. J. Kostousov. Med drugim je 10. maja s svojimi spremljevalci obiskal naše podjetje, kjer so ga sprejeli vodilni člani kolektiva ter predstavniki samoupravnih organov. Sovjetskemu gostu so najprej v kratkih besedah opisali delo Litostroja, nakar so si ogledali tovarno. Med ogledom podjetja in naših izdelkov je sovjetski minister pokazal največje zanimanje za proizvodnjo preoblikovalnih strojev, posebno še za tiste, ki so namenjeni za odpremo v Sovjetsko zvezo.

Pozdrav prijateljev

Pred dnevi smo dobili iz Leningrada brzojavko z naslednjo vsebino:

Dragi tovariši, člani kolektiva leningrajskega metalnega zavoda se pridružujemo ostalim čestitkam in pozdravom ob mednarodnem delavskem prazniku – prvemu maju.

Tako narodi Sovjetske zveze, kot Jugoslavije se trudijo, da bi skovali pot mednarodnega sodelovanja med delavci ter stalnega prijateljstva med narodi.

Nedavno tega smo bili pri vas v gosteh. Z veseljem se spominjamo vaše lepe domovine in izrednega gostoljublja, ki ste nam ga izkazovali na vsakem koraku.

V prihodnje vam in vsem jugoslovanskim narodom ter delavcem želimo kar največ delovnih uspehov v dobro socialistični Jugoslaviji.

Direktor Gruzdev
sekretar partkoma Stafeev
predsednik zavkoma Akkuratov
sekretar komiteja Šuškin

Za dosledno spoštovanje tehnološke discipline

Ob uvajanju in ustanovitvi TOZD je bila TOZD PI priključena tehnološka priprava dela, ki je sprejela vrsto pomembnih nalog za uspešnejše delo in gospodarjenje v TOZD.

Glede na individualno proizvodnjo se pred tehnologi pojavljajo nove naloge, ki jih morajo vestno, odgovorno, ekonomsko in predvsem kvalitetno izpolnjevati. Zato je tehnologova prva naloga, da izbere način za izdelavo postopka dela ulitka ali zvarjenca, tako da bo izdelek zadovoljil zahteve in ideje projektanta, da ne bo predrag in da ga bo moč izdelati v čim krajšem času.

V tehnologiji PI je največ strokovnega dela posvečenega izdelavi tehnološkega postopka pri obdelavi dokumentacije (risbe). Pri tem ne smemo zanemariti spremljanja izdelave v neposredni proizvodnji. To pomeni, da moramo skupno s Službo kvalitete preprečevati vsako samovoljo pri raznih spremembah na delovnem mestu, vendar moramo upoštevati vsak konstruktiven predlog, tako delavca kot delovodje. Moramo poudariti, da so tovrstni predlogi v samem procesu zelo koristni in prispevajo k izboljšanju tehnologije in kvalitete. Vse tako pridobljene izkušnje je potrebno izkoristiti in njihove izkušnje prenesti v nova naročila takih ulitkov.

PREMAJHNO SODELOVANJE

Ob sprejemanju novih naročil, moramo prav njim posvetiti največ strokovnega dela. To so predvsem elementi, ki niso primerno konstruirani za ulite izdelke, prav tako se jih prav nič ne veseli tudi v obratih, saj se pri takem delu vedno srečujejo z novimi težavami. Največja težava je v tem, kako pravilno določiti termična vozlišča. Količina tehnologu to ne uspe, ulitek ni homogen, na njem se pojavi vrsta napak, predvsem razpoke. Vse to označuje nesolidno tehnološko delo.

Pri tem je potrebno poudariti, da metalurški tehnolog premalo sodeluje pri zasnovi oblik v konstrukciji s projektanti in konstruktorji. Sicer lahko trdimo, da smo tudi na tem področju marsikje uspeli (telo zasuna). Menimo, da je takega sodelovanja premalo in da se moramo zavzeti, da bi to sodelovanje postalo tesnejše, saj bi s takim načinom lahko marsikje uspeli. Naj naštem samo uspelo kombinacijo — ulitek zvarjenec.

Kakšne skrbi nam prinašajo zahtevne izvedbe jeklenih ulitkov? Pri ulivanju zapletenih ulitkov imamo mnogo težav, stroški so neprimerno višji, oblike ni moč spremeniti, čemur še posebno botruje neustrezna opremljenost livarn in velika fluktuacija strokovnih kakor tudi fizičnih delavcev.

NESTALNA KVALITETA SUROVIN

Mnogi Litostrojčani si ne predstavljajo, kaj vse pomeni za li-

varja pesek. V livarnah je ta surovina najkvalitetnejše orodje. Zakaj je to tako? Nestalna kvaliteta livarskih surovin povzroča pogost glavobol in to bolj obratom kot tehnologom.

Tehnološka disciplina se pri nas vse bolj uveljavlja, vendar mimo pojavov samovolje in raznega »strokovnjastva« ne moremo iti, saj je le-teh v naših obratih še vse preveč. Ne moremo analizirati napak na ulitkih, če nismo trdno prepričani, da je bil le-ta izdelan tako, kot to predvideva tehnološki postopek. Pogostokrat se dogaja, da neupoštevanje tehnološke discipline povzroči pri naslednjih naročilih napačne odločitve.

PREVEČ RAZNOLIK IZBOR

Naši livarni sta namenjeni predvsem za individualno proizvodnjo, zato so naši izdelki precej dragi. Vse to zahteva od tehnologov visoko strokovno ravnanje, saj mora tehnološko obdelovati 3–10 kg težke kose, izdelovati turbinske dele, ulitke za ladjedelnice ter parne turbine itd. Naj poudarim, da je tako pisan izbor naše proizvodnje ena od mnogih težav, ki nas spremlja pri vsakodnevem delu.

Čedalje strožje zahteve kupcev, prevzemalcev ter Službe kvalitete, ki lahko skoraj na vsakem mestu ulitka ali zvarjenca pregleda kakovost izdelave, pogostokrat povzroča obratom in tehnologom vrsto težav.

Bistvenega pomena za naše delo je nadzor kvalitete in odprava napak, ki izvirajo iz subjektivnih vzrokov.

Menimo, da bi standardizacija posameznih izdelkov veliko prispevala k uspehu podjetja. Na tem področju smo sicer že nekaj naredili, vendar je mnogo dela še pred nami. Dodamo naj, da bi s tem morali pričeti drugi, mi pa bi bili samo izvajalci.

Naše delo je neposredno povezano z nenehnim spremljanjem nove tehnologije ter s poskušanjem uvajanja njenih izdelkov tudi pri nas.

KAJ JE BILO NAREJENEGA?

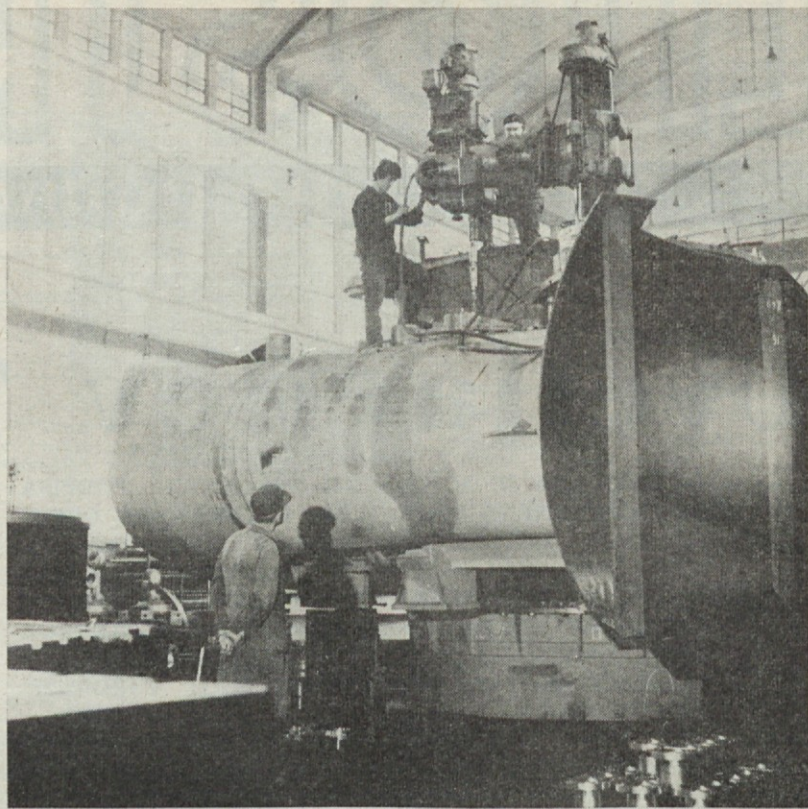
Tehnološka priprava dela je pričela s pregledovanjem gospodarnosti naročil in ponudb. Ti podatki bi lahko bili v bodoče osnova za določevanje cen. Naj poudarimo, da določanje cen ni naloga tehnološke priprave, pač

pa za to skrbe posebni oddelki v podjetju. Za tehnologa je neobhodno potrebno, da pozna razmerje porabe formarskih mešanec na kilogram ulitka, da ve, kako vpliva na stroške maloserijska ali individualna proizvodnja, da pozna velikost ulitka, izplen, stopnjo kompliciranosti, riziko proizvodnje itd.

Ena izmed zahtevnih nalog, ki ji bomo posvetili več pozornosti, je izdelovanje tistih zahtevnih ulitkov, ki povzročajo največ težav in stroškov. Uredili bodo tudi tehnologijo popravil ulitkov. Za vsako večje popravilo ulitkov bodo izdelali tehnološki postopek in skrbno bodo nadzirali popravilo. Moramo poudariti, da smo s tem že pričeli, toda samo v nekaterih fazah dela.

Za TOZD je zelo pomembno, da bi imeli pravočasno izdelane predkalkulacije, na podlagi katerih bi lahko primerjali tehnične in obračunske kalkulacije, ali z drugo besedo: imeti bi morali pregled ekonomičnosti našega dela. Toda, žal, imamo prav na tem področju le malo upanja, da bi dosegli vidne uspehe.

—sil—

IZBOLJŠAVA

Jakob GRAHEK, delovodja v izdaji orodja, je skonstruiral napravo, s katero lahko vrtamo že montirani vodilnik turbine. Brez te naprave bi morali turbino spet demontirati in jo vrtati po detajlih. S tem smo prihranili na času in denarju.

PLAN TOZD FI

Informacija o izpolnjevanju količinskega plana

Vrsta proizvoda	Leta	1973											
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
		83	166	250	333	414	500	583	666	750	833	916	1000
Turbine	2400												
Talni transport	2200												
Diesel - motorji	1200												
Preoblikovalni stroji	1100												
Črpalke	900												
Žerjavi	800												
Strojni deli	750												
Cementarne	150												
Orodje	130												
Skupno TOZD FI	9630												

Gornja tabela je skromen poizkus sprotnega informiranja o izpolnjevanju količinskega plana TOZD FI. Biti informiran je pravica slehernega v združenem delu. Toda informacije ne smejo biti same sebi namen, temveč jih moramo koristno uporabiti za istočasno ukrepanje, predvsem v primerih, ko so informacije nezadovoljive. Zato si najprej oglejmo, kakšne podatke nam tabela sploh nudi.

V prvem stolpcu je naveden proizvodni program po vrstah proizvodov, v drugem pa za leto 1973 načrtovane količine v tonah. Količine smo navedli po padajočih vrednostih, s čimer smo hoteli poudariti načrtovano tonazo posameznih vrst proizvodov. Zelo pomembno je tudi dejstvo, da so vse načrtovane količine pokrite z naročili.

Kontrolo izpolnjevanja planov najlažje opravimo z odstotki. Tako predstavlja dolžina tabelinega polja celotne planirane količine izražene s 100 odstotki, vsaki vrsti proizvoda pa pripada svoja vrsta. In kot nas informira legenda v tabeli, predstavlja šrafirana dolžina vrste kumulativni dinamični plan, počrnena vrsta pa kumulativno realizacijo dinamičnega plana ob koncu opazovanega meseca — vse v odstotkih. Po domače pa bi prednje povedali takole: kar bi do opazovanega trenutka morali proizvesti, smo označili s poševnimi črticami, tisto pa, kar smo do sedaj že naredili, smo označili črno.

Tabelino polje smo prav tako razdelili na 12 enakih pokončnih delov. Vsak od njih predstavlja »enak« mesec, kar je vidno tudi iz tabeline glave. Taka razdelitev nam omogoča kontrolo tako imenovanega statičnega plana, torej

plana, ko so posamezni meseci obremenjeni točno z eno dvanajstino celoletnega plana.

Po tako obrazloženi tabeli bo ocenitev rezultatov izpolnjevanja količinskega plana mnogo lažja. Napravili bomo dvojni pregled: štirimesečno izpolnitev letnega plana ter izpolnitev štirimesečnega dinamičnega plana.

Štirimesečna izpolnitev letnega plana je naslednja:

	%
žerjavi	54,2
preoblikovalni stroji	33,4
črpalke	32,5
orodje	29,4
talni transport	21,3
turbine	19,7
cementarne	17,1
strojni deli	15,8
Diesel motorji	12,0
Skupno TOZD FI	24,5

Dobri rezultati so tisti, ki so večji od 33,3 %. To so le žerjavi in preoblikovalni stroji.

Izpolnitev štirimesečnega dinamičnega plana pa je naslednja:

	%
talni transport	99,8
črpalke	96,7
žerjavi	96,0
orodje	89,0
preoblikovalni stroji	79,8
turbine	76,5
strojni deli	47,0
cementarne	38,3
Diesel motorji	37,7

Skupno TOZD FI 77,5

Dobri rezultati so tisti, ki so večji od 100,0 %. V pregledu ni nobenega, zelo pa so blizu talna transportna sredstva, črpalke in žerjavi.

In splošna ocena: po štirih mesecih smo skoraj za mesec dni prekratki. Rezultati so zelo različni, nekaj zelo dobrih, kakor tudi slabih. Vsekakor pa zahtevajo posebno obravnavo Diesel motorji. To so v TOZD FI že storili in obljublajo, da se bo finalizacija Diesel motorjev že v juniju občutno popravila. Dosegli naj bi rezultat 100 ton na mesec in takšen tempo, držali do konca leta. To je dokaj konkreten cilj!

Za izboljšanje rezultatov pri ostalih vrstah proizvodov pa v TOZD FI predlagajo, da bi se

daj, ko se bližajo dopustniški dnevi, ne odšli vsi naenkrat na zaslužen odmor, temveč najprej monterji, npr. do sredine avgusta, medtem pa naj bi obdelovalci obdelali in pripravili čim več materiala in nato odšli na dopust. Tudi to je dokaj konkreten delovni program.

V. N.

LITOSTROJČAN
poštani dopisnik
svojega glasila

Domače turbinsko tržišče

Prav je, da kljub obvezam, ki jih je naša tovarna prevzela v zvezi z uspešnim prodorom turbin na izvozni trg, ne pozabimo na naloge, ki nam jih postavlja domače tržišče. Od pravočasnih dobav opreme in izvršitve montaž ni odvisen samo finančni uspeh podjetja, ampak to pomeni istočasno tudi zelo pomembno utrditev z dosedanjim prizadevanjem pridobljenega slovesa tovarne. Zato se nam zdi primerno napisati nekaj besed tudi o tem.

HE TREBINJE III — kasni

V teh dneh bi moral začeti obratovati tretji agregat v HE Trebinje. Kljub skoraj neverjetnemu zapletu okoliščin ob tuji dokumentaciji, strogim prevzemnim pogojem in težavam pri izdelavi bosta obe obstoječi turbini tujega dobavitelja morali še nekoliko počakati na družbo mlajše sestre iz Litostroja.

HE MRATINJE — zdaj spet naprej

Zaradi neizpolnjenih finančnih obveznosti je bila dobava opreme za to HE, ki šteje med največje domače elektroenergetske objekte, konec preteklega leta začasno ustavljena. Ker je investitor v tem času uspel rešiti tudi to vprašanje, ni več razlogov za zadrževanje in začeta montaža je lahko nemoteno stekla. Inž. Petru Šterku je zaupano vodstvo naše montažne skupine in skrb za izvedbo montažnih del.

HE PERUČICA — III. faza

Sedanjim petim se bosta v tretji fazi pridružili še dve dvojni Peltonovi turbini. Izdelava opreme, katere investitor je isti kot za HE Mratinje, je bila iz enakih razlogov kot mratinjska začasno ustavljena. Zato po odpravi navedenih zadržkov prevzete obveznosti znova stopajo pred nas, saj vrednost nad 2 milijardi starih dinarjev predstavlja dokaj pomemben prispevek v našem finančnem načrtu.

HE VARAŽDIN — s polno paro

Priznati je treba, da je investitor trdno odločen držati se predvidenih rokov za začetek obratovanja dveh Kaplanovih agregatov, podobnih tistim iz HE Zlatoličje. To je dejstvo — podprto z rednim izpolnjevanjem finančnih obvez kupca — nas čvrsto zadržuje za izdelavo in montažo opreme s čim manjšimi kasnitvami.

HE VRUTOK in HE RAVEN — II. faza se vleče

Nepričakovane okoliščine zavlačujejo končanje del na drugi fazi mavrovskih HE. Pogostim odmorom med montažo opreme so kriva zdaj nedokončana dela drugih izvajalcev, zdaj zahteva po nemotenem obratovanju prve faze, sem in tja pa tudi določene lastne pomanjkljivosti pri dobavi in montaži opreme. Kljub vsemu računamo, da bodo jesenske vode le pognale nova dva agregata v Vrutoku in enega v Ravnu.

HE AJBA — cevna turbina

Pričakujemo, da bo v kratkem končana izdelava opreme naročenega cevne agregata v tovarni, medtem ko se na gradbišču že vrši montaža predvbetoniranih delov. Skrbno naštedirana konstrukcija bo ob naporih finalistov in strokovni montaži ekipe, obogatene z izkušnjami z Buškega Blata, gotovo pomenila nov korak v osvajanju proizvodnje najsodobnejših turbinskih strojev.

HE ZLATOLIČJE — se zahvaljuje

Pred kratkim so bila končana remontna dela na tej naši prvi kanalski elektrarni. Močna skupina monterjev pod vodstvom mont. nadzornika Toneta Čarmana je zahtevno delo opravila v veliko zadovoljstvo naročnika. Toplo zahvalno pismo, ki smo ga pred dnevi prejeli, prav gotovo ni samo izraz vljudnosti, ampak

pomeni resnično priznanje vsem imenovanim in neimenovanim sodelavcem.

Take pozornosti smo v resnici veseli.

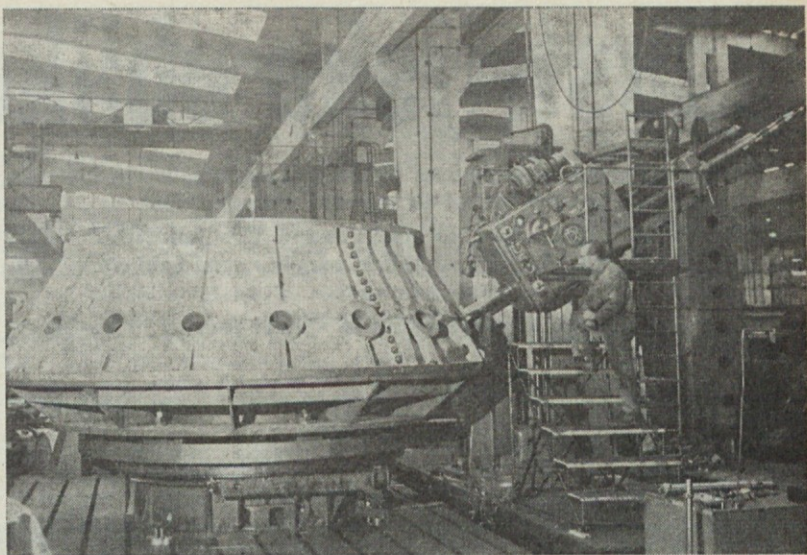
KAJ PRIPRAVLJAMO

Naj na kratko omenimo še nekaj novic o ponudbah in pogodbah v teku.

Končani so razgovori in priprave za podpis pogodbe za HE Moste IV in HE Fala VIII, medtem ko smo iz neuradnih virov izvedeli, da je naročilo reverzibilnih agregatov HE Čaplina predano italijanskemu dobavitelju turbin. Poleg več manjših ponudb za rekonstrukcije turbinske opreme je trenutno najaktualnejša ponudba za opremo sistema Ibar — Lepenac, ki ga finansira mednarodna banka.

Vse torej kaže, da tudi na domačem tržišču ostaja Litostroju dovolj pomembnih nalog in priložnosti za nadaljnjo uveljavitev na turbinskem področju, čeprav bi si jih želeli še več.

E T O

Naš cevni prvenec za Soške elektrarne (HE Ajba)

Kje bomo letos letovali

Za letošnjo dopustniško sezono je pripravljeno nekaj pestrejših letovanj kot v preteklih letih. Kljub znatno višjim stroškom obratovanja v naših in najetih počitniških domovih, bo podjetje z dotacijo in regresom omogočilo našim delavcem prebiti nekaj prepotrebni dni oddiha na morju ali v planinah.

Člani kolektiva in njihovi svojci bodo kot doslej lahko letovali v Fiesi, v Mošenički Dragi in na Soriški planini, pa še na otoku Rabu in Podgori pri Makarski. Lastniki šotorov pa bodo od letos dalje lahko organizirano in ceneno kampirali v prelepem Poreču. Toliko za uvod, podrobnosti pa so naslednje:

1. Cene v Fiesi in na Soriški planini:

a) Člani kolektiva, naši upokojeanci	
njihovi zakonci in otroci — nezaposleni	din 36,00
b) Zakonci članov kolektiva in naših upokojeancev — zaposleni ali upokojeni	din 42,00
c) Drugi gostje, člani množičnih organizacij SFRJ	din 64,00
d) Vsi drugi gostje	din 75,00

2. Cene v Mošenički Dragi:

	a	b	c	d
soba št. 1	din 54,00	60,00	74,00	85,00
soba št. 2	din 50,00	56,00	70,00	81,00
soba št. 3	din 52,00	58,00	72,00	83,00
soba št. 4	din 48,00	54,00	68,00	79,00
vikend hišice	din 36,00	42,00	64,00	66,00

3. RAB — hotel »Bor«, Alpe-Adria (privatni zakup):

Kategorija gostov kot prej:	a	b	c
	din 41,00	47,00	69,00

4. Podgora pri Makarski:

Kategorija gostov kot prej:	a	b	c
	din 52,00	58,00	80,00

Dodatna navodila:

Otrokom do 10 let se pri zmanjšanem obroku hrane v Fiesi, Sorici in Mošenički Dragi zniža penziona za 20 %.

Za otroke, ki ne potrebujejo svojega ležišča, se pri zmanjšanem obroku hrane v Fiesi, Sorici in Mošenički Dragi zniža penziona za 40 %.

Za otroke, ki ne potrebujejo svojega ležišča v Podgori in na Rabu se cena penziona zniža za 20 %. Zmanjšanih obrokov hrane ni. Popust velja za otroke v starosti do 7 let.

Ugodnost letovanja pod točko »a« in »b« je omejena za vse koristnike na skupno 10 dni v letu, ne oziraje se na kraj letovanja. Izjemoma lahko omenjeni izkoristijo to ugodnost še 7 dni na Soriški planini v zimskem času od 1. 11. do 30. IV.

Koristnikom pod »a« in »b« se za ves čas letovanja nad 10 oziroma 17 dni poveča cena penziona za 10 din dnevno.

Počitniški domovi bodo odprti:

Fiesa	od 20. 6. — 8. 9.
Mošenička Draga	od 15. 6. — 8. 9.
Sorica	vse leto
Rab	od 20. 6. — 1. 9.
Podgora	od 20. 6. — 10. 9.

Na Rabu in v Podgori se bodo turisti menjavali vsakih 10 dni. Dan zamenjave bo vpisan v napotnico. Zamenjava v Fiesi in Mošenički Dragi bo 7 dnevna — vsak petek. Dotedanji gostje bodo končali s kosilom, novi pa pričeli z večerjo istega dne.

Vsak interesent mora najkasneje 14 dni pred nastopom letovanja vplačati celotni znesek penzijskih uslug. Če vplačilo ni izvršeno do določenega roka, bomo prijavo razveljavili.

Z vplačilom se prijava šteje kot dokončna, nepreklicna in obvezna za obe strani.

Kdor predvidenega letovanja ne izkoristi in ga vsaj 10 dni pred rokom oz. pred nastopom ne odjavi na referatu za počitniške domove, tel. št. 263, dobi povrnjeno samo 50 % vplačanega zneska. Izjema je le odjava zaradi višje sile.

Pri razporejanju interesentov v počitniške domove in delitvi sob veljajo določila, ki jih je sprejel Izvršni odbor sindikalne organizacije podjetja.

Prednost pri razporeditvi imajo naslednji prijavitelji:

- Prijavitelji, ki dalj časa niso koristili regresa v naših počitniških domovih.
- Osebe, ki delajo na zdravstveno ogroženih delovnih mestih.

- Osebe, ki imajo kolektivni dopust.
- Starši, ki imajo šoloobvezne otroke.
- Poleg omenjenih kriterijev bomo upoštevali tudi čas zaposlitve v našem podjetju.

Izražene želje glede časa in kraja letovanja bomo upoštevali v okviru možnosti.

Razporejanje interesentov po domovih in sobah bomo opravili po 15. maju, zato imajo vse prijave, prispele do tega dne, enako veljavnost. Po tem datumu prispele prijave bomo upoštevali le, če bo v domovih prostor.

V primeru prevelikega števila prijaviteljev za letovanje v domovih, zlasti v glavni sezoni, bomo omejili trajanje letovanja na 7 dni.

Za prevoz v domove in nazaj poskrbi vsak sam.

Vsak novoprišli gost se mora takoj po prihodu javiti v sprejemni pisarni doma zaradi pri-

mestu Barbat. Dom je tik ob morju in ima lastno peščeno plažo. Letoviščarji lahko pridejo do počitniškega doma po Jadranski magistrali do Jablanca (med Senjem in Karlobagom) od tam pa s trajektom na otok Rab, kjer je še ca. 5 km asfaltirane ceste do doma. Od Ljubljane preko Reke do Jablanca je okoli 240 km. Tisti, ki nimajo lastnega vozila, lahko uporabijo avtobusni prevoz, ki ga organizira Alpe-Adria na direktni liniji Ljubljana — Jablanac. Prav tako je organiziran prevoz od Jablanca do doma v Barbatu.

Letovanje v Podgori pri Makarski je organizirano prek turističnega društva Podgora. Dom je v zasebni lasti znanega gostilničarja in se nahaja tik ob morju v mestu Podgora, 7 km od Makarske oziroma 540 km od Ljubljane; 8 ur vožnje z avtomobilom, lahko pa tudi z vlakom ali letalom do Splita. Številni tujci, ki znajo bolje ceniti biser Jadrana — makarsko riviero kot mi, govore o tem kraju le pohvalno.

Poreč je znano letovišče in zgodovinsko mesto. Starejši Litostrojčani ga še dobro pomnijo.

Naša bivša sosesa, »Metalna« iz Maribora, je zgradila nekaj bungalovov, v glavnem pa je na svojem obsežnem zemljišču uredila lep avto kamp. Z njimi smo se dogovorili, da lahko naši delavci prek vse sezone postavljajo pri njih nekaj šotorov. Pri Metalni trde, da so cene minimalne.

Navadno si »taborniki« kuhajo sami, lahko pa se poceni hranijo v bližnji kuhinji TVD Partizan iz Ljubljane. Ker smo ta dogovor z Metalno pravkar sklenili, ga nismo mogli objaviti na naveden način v naši prijavnici za letovanje. Kljub temu bomo interesentom izdajali napotke za letovanje v Poreču.

Nekatere letošnje novosti so bralci gotovo že opazili. Z njimi bi želeli doseči pravilnejšo razporeditev naših delavcev po počitniških domovih, dopolnjeni kriteriji pa naj bi to v čimvečji meri tudi zagotovili.

Na koncu obveščamo bralce še o nekaterih kadrovske spremembah v naših počitniških domovih:

Na Sorici je tov. Franc Prijatelj s svojo ekipo zamenjal družino Žagar. V Fiesi bo dolgoletno glavno kuharico Rozino Kovač zamenjala Marica Kolenc. Žal je tudi Vida Anžin, ki nam je vsako leto priskočila na pomoč kot receptorka, odšla iz podjetja. Vodjo oddelka za družbeni standard Vinka Kožuha, ki odhaja v pokoj, je zamenjal Stane Kocjan. Ob tej priložnosti naj se tem dolgoletnim sodelavcem za njihov trud iskreno zahvalimo.

Vsem dopustnikom v naših domovih želimo predvsem lepega vremena in prijetnega počutja.

S. K.

SPOROČITE NAM NOVICO / čeprav drobno / telefonirajte nam na tel. 246

Industrijsko oblikovanje v Litostroju

Oblikovanje ožega in širšega okolja je nenehna težnja človeka, ki mu omogoča obstoj, razvoj in ugodno počutje.

Industrijsko oblikovanje ali mednarodno ime industrial design pomeni sistematsko iskanje optimalnih odnosov med funkcionalnostjo, ekonomičnostjo in estetiko izdelka.

Na razvoj in dosežke oblikovanja je vplival prostor in čas dogajanja.

Pri nekaterih narodih je inovacija bolj prisotna, kot drugod, zato so uspehi oblikovanja večji. Iskanje izvirnih idej in uporabljenih izumov je osnovna težnja oblikovalca. Razvoj tehnologije pospešuje uporabo industrijskega oblikovanja.

Rastoči industrijski standard nas sili k načrtni vzgoji vredno-

strok in oblikovalca, ki tak team osnuje.

V mesecu aprilu je bila na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani 5. razstava industrijskega oblikovanja z mednarodno udeležbo pod imenom BIO 5. Primerjanje tujih in domačih vrhunskih dosežkov industrijskega oblikovanja v Ljubljani je veliko

lostne podobe gospodarskih organizacij pod imenom hišni stil. Razstava je bila peta po vrsti v sistematskem nadaljevanju razstav, ki so se prirejale na dve leti. Razstave sta organizirali Gospodarska zbornica Slovenije in Mestna skupščina mesta Ljubljana s sodelovanjem strokovnih društev in razstavljalcev.

Prireditve razstav (bienal) industrijskega oblikovanja so bile v letih:

Razstave z mednarodno udeležbo so bile:
BIO 1 — 1964
BIO 2 — 1966
BIO 3 — 1968

Razstava primerjave jugoslovanskega industrijskega oblikovanja brez mednarodne udeležbe: BIO 4 — 1971

Razstava s ponovno mednarodno udeležbo: BIO 5 — 1973

Litostroj je na področju gradnje strojev in opreme prvič nastopil na razstavi BIO 2, leta

1966 z naslednjimi eksponati: zobniški prenosniki, dvigala, vilicarji in preoblikovalni stroji. Na razstavi so prikazali tudi modele modularnega sistema in komponibilnost v strojogradnji.

Strokovna žirija je postala na razstavljeni model modularnega sistema pozorna in mu izrekla visoko priznanje.

Na BIO 3 je Litostroj razstavljal vilicarje in paketirko, na BIO 4 pa smo prejeli priznanje za uspešno uporabo modularnega sistema pri gradnji preoblikovalnih strojev in prikaz celotne podobe dejavnosti Litostroja, na BIO 5 smo prikazali nekaj izdelkov in gradivo nagrajenih projektov AS '72.

V letu 1972 so bili nagajeni na AS-design AS '72 z mednarodnim natečajem in mednarodno žirijo naslednji projekti:

- Design celostne podobe gradnje preoblikovalnih strojev za Litostroj — Ljubljana,
- Design transportnih strojev,

— Hišni stil Litostroja (grafična podoba).

Litostroj sodeluje tudi v odboru za razvoj industrijskega oblikovanja pri Gospodarski zbornici Slovenije.

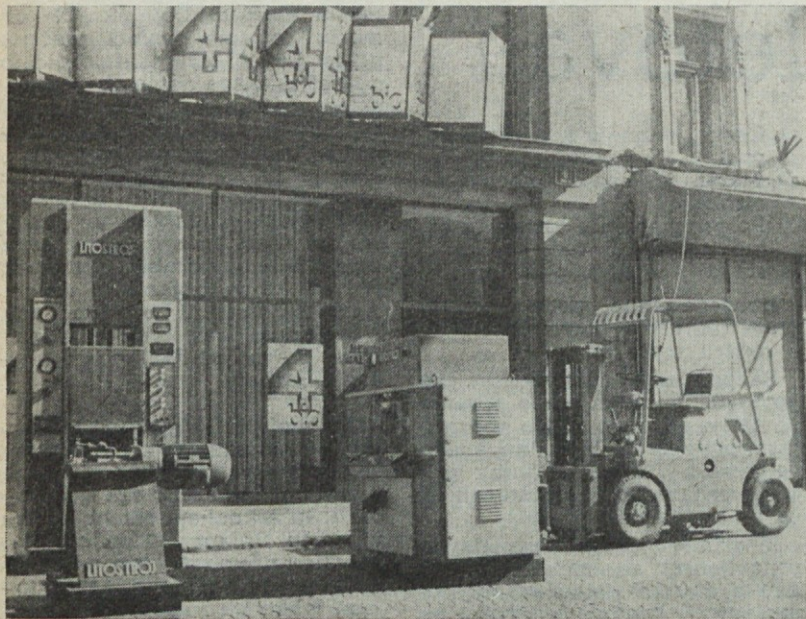
O aktivnosti in dosežkih Litostroja na področju industrijskega oblikovanja je bilo že nekaj objavljenega tudi v dnevnih časopisih in revijah: O Litostroju so poročali: časopis Delo in Privredni pregled ter revije Design in Sinteza, od inozemskih pa revija Forum — Stuttgart.

Prav gotovo doprinos Litostroja za uporabo industrijskega oblikovanja v strojogradnji vsi že priznavajo. Pri ekspanziji plasi-ranja in gradnji preoblikovalnih strojev ima pomemben delež industrijsko oblikovanje, ki si je utrla pot lastnega razvoja, brez tradicije in tujih licenc.

Funkcionalnost, ekonomičnost in estetika so se pri industrijskem oblikovanju že precej uveljavile.

Za enotnejši nastop pri oblikovanju vseh dejavnosti iz proizvodnega programa Litostroja pa je potrebno izdelati in osvojiti sodobni hišni stil, to je grafično podobo proizvodnega podjetja za strojogradnjo.

V. P.

Z razstave BIO 4 1971 v Ljubljani

tenja oblikovanja od potrošnika, trgovca do proizvajalca. Celostna podoba industrijskega oblikovanja je rezultat združevanja mnogih namenskih funkcij (sociologije, ergonomije, ekonomije in tehnoloških zmožnosti). Rezultat oblikovanja je odvisen od aktivnosti teama nastopajočih

priznanje našemu mestu in ožji domovini.

Na razstavi je bil prikazan izbor oblikovanja: pohištva, keramičnih izdelkov, gospodinske opreme, električnih in elektronskih naprav, strojev in proizvodnih naprav, prometnih sredstev, športno turistične opreme in ce-

Ena od temeljnih pravic pa tudi dolžnosti slehernega delovnega človeka je obveščanost.

Moderna doba, sodobna tehnologija ter hiter tempo življenja zahtevajo od vseh nas čim bolj natančne, preverjene in pravočasne informacije. Le-te pa lahko preberemo v raznih časnikih, revijah in občasnih glasilih. Samo na Slovenskem izhaja po še nepopolnih podatkih kar 250 glasil delovnih skupnosti. In prav o problematiki pisanja v tovarniških glasilih je izšel v TT članek z naslovom: »Quo vadis tisk delovnih skupnosti«. Prepričani smo, da bo tudi naše delavce zanimalo branje tega sestavka, zato najzanimivejše dele članka tudi ponatiskujemo.

Tisk v delovnih skupnostih, katerega namen je obveščati delavce za njihovo boljše in predvsem neposrednejše samoupravljanje, je zadnje čase v razmahu. Kar 42 odstotkov ne kvalificiranih in polkvalificiranih delavcev pa sploh pomeni edino tiskano sredstvo za njihovo obveščanje, ker drugih vrst tiska ne berejo!

Iz raziskave o vsebini glasil delovnih organizacij Slovenije je

mogoče povzeti, da je v tem tisku vse premalo informacij o poslovanju in poslovnih uspehih, o posameznikovih nalogah in nalogah delovnih skupin oziroma kolektivov pri zboljševanju gospodarjenja; premalo je tudi primerjalnih informacij, ki zaposlenim omogočajo spoznavati tako njihov položaj v združenem delu znotraj delovne organizacije kakor tudi položaj njihovih delovnih organizacij v primerjavi z drugimi in sorodnimi delovnimi organizacijami; premalo je tudi informacij, ki bralce spodbujajo, naj samoupravnim organom pred odločanjem sporočajo, kaj sodijo o predlaganih in kaj o že sprejetih odločitvah. In če k povedanemu dodamo še ugotovitev, da v sestavkih avtorji zvečine ne izražajo svojih stališč in pogledov, da se izmikajo kritičnosti, da bralcev ne navajajo k razmišljanju in da bralcem le sporočajo, namesto da bi se z njimi pogovarjali, je ugotovitev najbrž dovolj.

Povedane ugotovitve, ki sicer niso tako neznane, narekujejo urednikom in organizatorjem obveščanja, samoupravnim organom, vodilnim in vodstvenim delavcem pa tudi družbeno-političnim organizacijam veliko trdega dela...

Urednikom in organizatorjem obveščanja bomo morali omogočiti, da se bodo lahko ob delu strokovno usposabljali za oprav-

ljanje uredniškega in sploh komunikacijskega dela v svojih delovnih skupnostih.

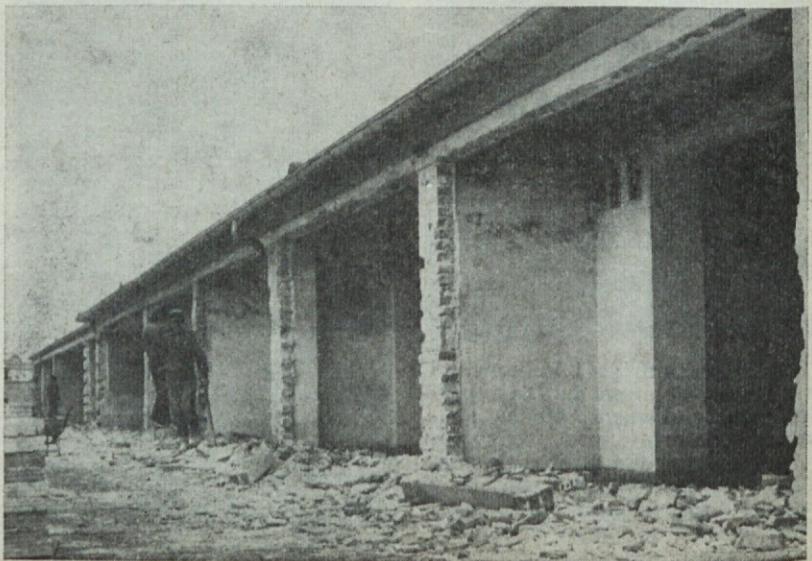
Uredniškim odborom in širšim odborom za obveščanje, ki delujejo kot kolektivni izvršilni organi v okviru notranje samouprave delovnih skupnosti, bo treba z bolj določnimi in jasnejšimi določili v internih samoupravnih aktih zagotoviti več moči in zlasti več svobode nastopiti morebitnim posamičnim željam po cenzuri informacij. Med člani delovnih skupnosti pa bo treba iskati in pridobiti redne informatorje oziroma sodelavce in pisce zanimivih in koristnih sestavkov, jih uvajati v značilnosti pisanja in poročanja za glasilo delovne skupnosti in jim z zgledi dokazovati, da človeka tudi zaradi kritično in polemično napisanih misli ne doleti nič neprijetnega.

Vodilni in vodstveni delavci bodo morali predvsem spoznati svojo dolžnost kot informacijski viri in se v taki vlogi redno pojavljati s celovitimi informacijami v glasilih delovnih skupnosti.

Preurejanje samskega doma

Že pred časom so pričeli s preureditvijo terasnih prostorov samskega doma na Djakovičevi 10. S tem bomo pridobili 46 samskih ležišč.

Vsa gradbena dela izvaja gradbeno podjetje Sava z Jesenic. Njihovi delavci so z rušitvenimi deli že končali, trenutno pa so dela v fazi zidave. Vsa dela bodo končali predvidoma do 15. avgusta, do takrat, ko se bodo vselili tisti učenci IC, ki bodo končali poklicno šolo v letošnjem letu.

Na »gradbišču« novih samskih sob

Potrjen aneks - korak naprej

Svet TOZD — PI je potrdil aneks (dopolnilno pogodbo) k samoupravnemu sporazumu po predhodni obravnavi poslovnega odbora TOZD — PI, kakor tudi po pojasnilu in živahni razpravi na sestanku sveta TOZD — PI.

Prisotni so poudarili, da so razlike med prejšnjim samoupravnim sporazumom in sedanjim aneksom predvsem glede krite-

točke TOZD PI, kjer se je naš dohodek pojavljal kot strošek. Če upoštevamo približno enako število zaposlenih in enak delež

membe kriterijev in sicer tako, da ne upošteva več celotnih stroškov in celotnega dobička, temveč dohodek in stroške TOZD za njihovo proizvodnjo. Dobitek je ostal v novem aneksu naspremenjen in ga obračunavamo po starem načinu.

Člani sveta so bili seznanjeni o najmanjši in največji vrednosti točke, ki se lahko giblje od 4,40—4,74 din. Obvestili so jih tudi o izračunu vrednosti točke po prejšnjem samoupravnem sporazumu, kar za našo TOZD ne predstavlja nobenih sprememb, saj sta celotni dohodek in dohodek TOZD PI popolnoma enakovredna.

Člani sveta TOZD PI so aneks potrdili s stališči in pripombami poslovnega odbora. Menimo, da tudi ta aneks ne sme biti dokončen, saj ni nikjer rečeno, da je v njem zbrano vse tisto, kar se bo kasneje izkazalo za potrebno.

Svet TOZD PI je na osnovi živahne razprave in podanega trimesečnega kumulativnega obračuna dohodka TOZD PI sprejel predlog in sklep, da se za mesec april izplača vrednost točke v TOZD v višini 4,55 din. Mnenje prisotnih je bilo, da smo v letošnjem letu dosegli lepe poslovne rezultate in smo vestno, družbeno politično odgovorno in perspektivno trezno določili višino vrednosti točke za izplačilo. Na vseh ravneh se bomo zavzeli, da bodo naši poslovni rezultati še boljši in da bomo z delom krili vse potrebe naših naročnikov.

—SIL—

Individualni izvršilni organi in predsedniki svetov TOZD ob svečanem podpisu samoupravnih aktov temeljnih organizacij

rijev za izračun vrednosti točke. Vrednost točke je prej temeljila na celotnem dohodku, celotnih stroških in dobičku. Ta način je ustrežal naši TOZD, ni pa bil primeren za izračun vrednosti

ustvarjenega dobička ugotovimo, da je bila tako izračunana vrednost točke zanje zelo nizka. V enakem položaju so bile tudi druge TOZD našega podjetja.

Novi aneks predvideva spre-

Delavni mladinci v aprilu

Predsedstvo aktiva zveze mladine Litostroj je na eni zadnjih sej sklenilo, naj predsedniki vseh aktivov zveze mladine v TOZD skličejo razširjeno sejo predsedstva.

Po analizi sekretariata aktiva zveze mladine, ki je obravnavala razširjeno sejo je bilo ugotovljeno, da je bila udeležba povsod zadovoljiva, kar je tudi odraz zainteresiranosti mladincev za probleme v delovni organizaciji. Sej, ki so bile informativnega značaja, so se udeležili predstavniki samoupravnih organov, družbeno-političnih organizacij, kakor tudi direktorji posameznih TOZD.

Predsednik aktiva ZMS Litostroj tov. Janez Elikan je poudaril, da so mladinci naše tovarne dobili večjo vlogo pri odločanju o gospodarjenju v podjetju. V vseh TOZD so se aktivno vključili v osnovne organizacije sindikata ter v izvršni odbor sindikata, saj tretjina mladih zastopa interese mladine v vodstvih osnovnih organizacij sindikata.

Nato je tov. Elikan spregovoril o pripravah in o 26. seji letne konference aktiva ZMS Litostroj. Ob tem se je pohvalno izrazil o delu aktivov, saj so že na svojih ustanovnih konferencah izvolili delegate v tovarniško konferenco, prav tako so uspešno in aktivno obravnavali gradivo za konferenco.

Tovariš Elikan je tudi seznanil mladince z vsebino sklepov 26.

seje konference, s sklepi, ki niso le formalnost, ampak predstavljajo obvezo in zakon za vse mladince v naši tovarni. Mladinska organizacija v TOZD, ki deluje kot osnovna organizacija mladih, potrebuje in zahteva predvsem resne, zrele in zainteresirane mladinke in mladince.

Na seji se je po uvodni besedi predsednika aktiva zveze mladine OZD Litostroj tov. Janeza Elikana razvila živahna diskusija, kjer so se mladinci zanimali predvsem za vključevanje v samoupravne organe in družbeno-politične organizacije. Nadalje so govorili o vključevanju mladincev v komisije pri predsedstvu aktiva ZMS in delo posameznih komisij, ter o stanovanjskih problemih ter izobraževanju. Mladinci pa so direktorja TOZD in predsednike delovnih svetov spraševali o realizaciji in finalizaciji proizvodnje.

Po številu mladih udeležencev na predavanju IO sindikata lahko ugotovimo, da so predavanja za mlade dovolj zanimiva. Čeprav je bila udeležba mladih zadovoljiva, vseeno še ni odraz dela mladih v podjetju. Mladina v našem podjetju se je pridružila akciji sklada mladine RK ZMS in prodala 1000 solidarnostnih značk za izgradnjo doma mla-

dine in borcev NOV v Kumrovcu.

V preteklem mesecu se je mladina izkazala tudi na športnem področju. Udeležila se je tekmovanj v malem nogometu, ki jih je organizirala komisija za rekreacijo pri izvršnem odboru sindikata. Rokometna reprezentanca je ves mesec pridno trenirala in se pripravljala na petarboj, ki je bil tega meseca v Hrastniku.

Republiška konferenca ZMS

V mesecu aprilu, točneje 14. aprila, je bila prva seja konference tretjega in zadnja seja drugega mandata. Konferenca se je sestala zato, da bi pregledala svoje delo, izvolila novo predsedstvo, predsednika in sekretarja, nadzorni odbor ter člane konference ZMS. Za predsednika konference so izvolili Ljuba Jasniča, metalurškega tehnika z Jesenic, sekretar pa je Zdenko Mali, elektrotehnik iz Kranja. V 38-člansko predsedstvo je med drugimi bil izvoljen tudi Janez Elikan, predsednik našega aktiva.

Na konferenci so sprejeli tudi akcijski program dela RK ZMS do devetega kongresa ZMS. V programu so predvsem poudarili naloge ZMS pri uresničevanju pisma predsednika Tita in izvršnega biroja ZKJ, uresničevanje delavskih amandmajev ter sklepe tretje konference ZKJ.

Madrid - prestolnica sonca

Želja po potovanju marsikaterega izmed nas premami, da se napoti spoznavat lepote in čare tujih dežel. Tako je eden naših Litostrojanov pred dnevi obiskal Španijo, ki je bila še do pred kratkim našim ljudem le malo poznana. V upanju, da bo ta potopis približal našim bralcem glavno mesto Španije Madrid priobčujemo članek našega mladega dopisnika, obenem pa si želimo, da bi se s svojimi prispevki oglasilo čim več novih dopisnikov.

Pred kratkim sem potoval v Španijo in si med vsemi drugimi znamenitostmi ogledal tudi to čudovito prestolnico. Ker menim, da je Španija, še posebno pa Madrid precej neznan pri nas, sem se odločil napisati nekaj o mestu ob reki MANZANARES, res tako kot sem ga videl in doživel.

Eno izmed središč mesta Madrida je PUERTA DEL SOL (sončna vrata), ki je geografsko središče celotne Španije. Kamen, ki označuje geografsko središče Španije, je vgrajen v bronast kip medveda z drevesom, simbolom tega mesta. Na trgu jedo Španci za vsako novo leto »grozdje upanja«, ki naj bi jim prineslo vse dobro v letu. Stari Madrid je slikovito mesto ozkih in temnih ulic in ima seveda značaj sredozemskega mesta. Danes je v tem delu mesta, ustanovljenem v 9. stoletju mnogo intimnih lokalov. Zanimivo je obiskati tudi mestno hišo, ki tvori skupaj s trgov pred seboj eno izmed zgodovinsko najpomembnejših spomenikov v Madridu. Znamenite so slikarije posebno v dvorani za posvete.

PLAZA MAYOR (Glavni trg) je četverokoten prostor, obdan z večnadstropnimi hišami. V prejšnjih časih je bil prizorišče vseh večjih dogodkov v prestolnici Španije, od kraljevih kronanj, do bikoborbov in sežiganja krivovercev. Na trgu stoji tudi posebno imenitna CASA DE PANADERIA, zgrajena posebej za kraljevi dvor. Odtod je prav prijetno opazovati, kar se dogaja spodaj na trgu. Danes seveda bikoborbo na glavnem trgu ni, v ta namen je posebej zgrajen ogromen stadion. Tu se borijo najboljši bikoborci, predvsem za praznik SAN ISIDRO, ko je bikoborski festival. Zanimivo je obiskati tudi Bikoborski muzej, ki poleg drugih eksponatov prikazuje tudi oblačila in celotno opremo enega največjih španskih toreadorjev, tragično umrlega Manoleta. V stari, od ognja uničeni kraljevi palači je danes Vojni muzej. Prikazuje stare, čudovito izdelane kraljevske kočije in pa množico srednjeveškega orožja, od helebard in sulic vse do oklepov za ljudi in konje. Ena največjih znamenitosti je muzej PRADO. Zgrajen je bil v klasičističnem slogu konec 18. stoletja in preurejen v galerijo leta 1819. Ob otvoritvi je imel muzej 311 slik, danes jih je razstavljenih okrog 2300, mnogo jih iz varnostnih razlogov hranijo v trezorjih. Tu najdemo največja in najznamenitejša dela španskih slikarjev: VELAZQUEZA, GOYE, EL GRECA, MURILLA pa tudi slavnih evropskih: RAFFAELA, TIZIANA, TINTORRETTA, VAN DYCKA, DÜRERJA in drugih. Čudovita je zbirka dragocenega kamenja, steklenine in keramike.

V 18. stoletju je bila na temeljih požganega kraljevega dvora zgrajena sedanja palača s fasado v francoskem slogu in notranjo opremo v italijanskem slogu. Čudoviti so saloni, spalnice in dvorane. Najlepša je brez dvoma prestolna dvorana, kjer ti zastane dih ob pogledu na zrcala in slike v dragocenih okvirjih in perzijske preproge. V tej dvorani še danes sprejemajo tuje državnike.

Pred dvorom stoji veličasten devet ton težak spomenik kralju FILIPU IV. Sam Galileo Galilei je s svojim matematičnim znanjem uspel postaviti konja s Filipom IV. le na dve nogi.

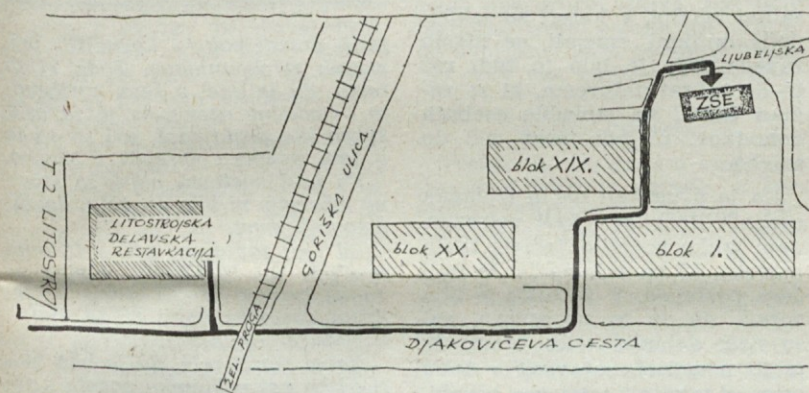
Glavna ulica v Madridu je Calle Alcalá, z velikimi bankami, glavno pošto in upravnim poslopjem. Na tržišču avenije Alcalá stoji fontana, posvečena morski boginji Cibeles, za njim pa Alcalajska vrata, marmornat slavalok, ki so ga zgradili z denarjem, pridobljenim z davkom na vino. Čudovit je park CASA DE CAMPO, z jezerci, slapovi in obširnimi gozdnimi površinami, namenjen oddihu Madridčanov.

V Madridu je nešteto parkov, ki jih svojevrstno oblikujejo in zelo dobro vzdržujejo. Trgovsko središče RASTRO je kraj, kjer lahko kupiš prav vse, od slik neznanih slikarjev, nagačenih ptic, pa do sadja in španskih spominkov.

Poleg PRADA je v Madridu znamenit še arheološki muzej z dragocenostmi vseh narodov, ki so kdaj naseljevali Pirenejski polotok, od Ircev in Keltoev do Rimljanov in Arabcev. Muzej sodobne umetnosti pa prikazuje razvoj španskega slikarstva od Goye, od prve polovice prejšnjega stoletja naprej. Ob spomeniku velikemu pomorščaku Krištofu Kolumbu se pričinja velika avenija CASTELLANA, ob kateri leži tudi najlepši nogometni stadion, ki sem ga kdaj videl, SANTIAGO BERNABEU. Sploh ima Madrid čudovite športne objekte, tako še stadion ATLETICO DE MADRID in pa hipodrom ZARZUELA.

Castellana začne tu prehajati v avenijo GENERALISIMA Francka, kjer nastaja moderni center Madrida. Prehod iz stare v novo arhitekturo Madrida nam najlepše prikazuje PLAZA DE ESPAÑA (Španski trg), na katerem stoji spomenik Cervantesu in njegovima junakoma Don Kihotu in SANČU PANSI. Stavbe madridskih univerz, prizorišča nenehnih študentskih nemirov, so raztresene po obširnem parku, kjer se zbira mladina z vsega sveta.

Naj povem še, da so tudi za po-prečni žep cene sprejemljive. Posebno poceni je taksi, saj jih je v Madridu kar 10.000. Seveda je treba poskusiti pravo špansko vino in preživeti večer med plesalci flamenca.

Vsem, ki boste iskali ZSE (samski domovi, počitniški domovi itd.) v njenem novem domovanju, naj bo v pomoč ta skica terena

VI. peterboj končan

VI. tradicionalno srečanje športnikov steklarjev, železarjev, kovinarjev in gumarjev je končano. S tem je bilo končano še eno srečanje delavcev različnih industrijskih panog.

Letošnje športno tekmovanje, ki je bilo v sedmih panogah: streljanju, namiznem tenisu, kegljanju, orientacijskem pohodu, rokometu, odbojki in šahu, je organizirala Steklarna Hrastnik.

Ob dobri organizaciji in lepem vremenu so bili doseženi tudi dobri rezultati.

Streljanje z zračno puško – ekipno moški:

	Krogov
1. Steklarna Hrastnik	1012
2. Litostroj	991
3. Železarna Jesenice	965
4. Sava Kranj	910
5. Feralit Žalec	751

Kot posameznik je bil najboljši član našega kolektiva Vlado Krošelj z 265 krogi.

Pri ženskah nismo zbrali ekipe, zaradi tega je bila naša končna uvrstitev slabša.

Namizni tenis – moški:

1. Železarna Jesenice
2. Sava Kranj
3. Steklarna Hrastnik
4. Litostroj
5. Feralit Žalec

Namizni tenis – ženske:

1. Steklarna Hrastnik
2. Železarna Jesenice
3. Litostroj
4. Sava Kranj
5. Feralit Žalec

Kegljanje:

	Kegljev
1. Železarna Jesenice	2609
2. Steklarna Hrastnik	2533
3. Litostroj	2491
4. Sava Kranj	2431
5. Feralit Žalec	2314

Najboljši posameznik je bil član Železarne Jesenice s 456 podrtimi keglji.

Orientacijski pohod:

1. Steklarna Hrastnik
2. Feralit Žalec
3. Litostroj
4. Železarna Jesenice
5. Sava Kranj

Rokomet:

1. Steklarna Hrastnik
2. Železarna Jesenice
3. Litostroj
4. Sava Kranj
5. Feralit Žalec

Odbojka:

1. Sava Kranj
2. Železarna Jesenice
3. Feralit Žalec
4. Steklarna Hrastnik
5. Litostroj

Šah:

1. Litostroj
2. Železarna Jesenice
3. Sava Kranj
4. Feralit Žalec
5. Steklarna Hrastnik

Končni vrstni red:

	Točk
1. Steklarna Hrastnik	35
2. Železarna Jesenice	35
3. Litostroj Ljubljana	24
4. Sava Kranj	24
5. Feralit Žalec	13

Prihodnje leto je organizator peterboja Železarna Jesenice.

Milan Vidmar

Radiacijska energija pri varjenju

Radiacijska energija se razvija predvsem pri električnem obločnem varjenju, manj pa pri plinskem varjenju in povzroča v glavnem okvare na očeh. V električnem loču ali plamenu se razvijajo ultravijoličasti svetlobni in infrardeči žarki, ki povzročajo dve vrsti obolenj na očeh. Pri daljšem ali večkratnem gledanju v plamen povzročajo ultravijoličasti žarki v nezavaranem očesu vnetje spojnic. Po preteku ene do dvanajstih ur po obsevanju se pojavi solzenje in krči v očeh, veke otekajo in bolnika obdaja strah pred svetlobo. To stanje traja približno dan ali dva. Bolečine, ki jih povzroča to sevanje, so opomin obolelemu,

da ni izpolnjeval varnostnih predpisov.

Plamen električnega loka povzroča tudi nenavadno intenzivno blestečo svetlobo. Pogled v tako svetlobo more povzročiti kratkotrajno slepoto, ki je lahko vzrok za obratno nesrečo. Poleg te kratkotrajne slepote lahko blesk svetlobe povzroči tudi trajno zoženje vidnega polja in zmanjšanje občutka za barvo.

Zato se ogibaj varilnega mesta, če nimaš tam kaj početi! Varilno mesto mora biti zavarovano s prenosnimi varovalnimi stenami ali sivimi zavesami.

Ivan Šavor

Kraljeva palača v Madridu

Litostroj na spomladanskem zagrebskem sejmu

Tudi letos se je Litostroj udeležil spomladanskega zagrebskega velesejma. Sejem je trajal 7 dni in sicer od 9. do 16. aprila 1973. Sejma so se udeležili domači in tuji razstavljalci, vendar je bilo pri vseh čutili vpliv letošnjega vsesplošnega varčevanja. Na sejmu je bilo precej nezasedenih razstavnih prostorov, saj se zaradi finančnih sredstev razstavljalci niso mogli odzvati vabilu velesejma. Pri tistih, ki so se udeležili sejma, je bilo takoj opaziti spremembo. Razstavniki prostori so bili manj razkošno opremljeni kakor druga leta. Res da spomladanski sejem ni tako obširen kakor jesenski, vendar smo vseeno občutili razliko od sejmov prejšnjih let. Tudi obisk na letošnjem sejmu ni bil takšen, kot smo pričakovali. Obisk seveda ni bil slab samo pri našem razstavnem prostoru. Prav tako kot mi, so bili nad obiskom razočarani vsi drugi razstavljalci.

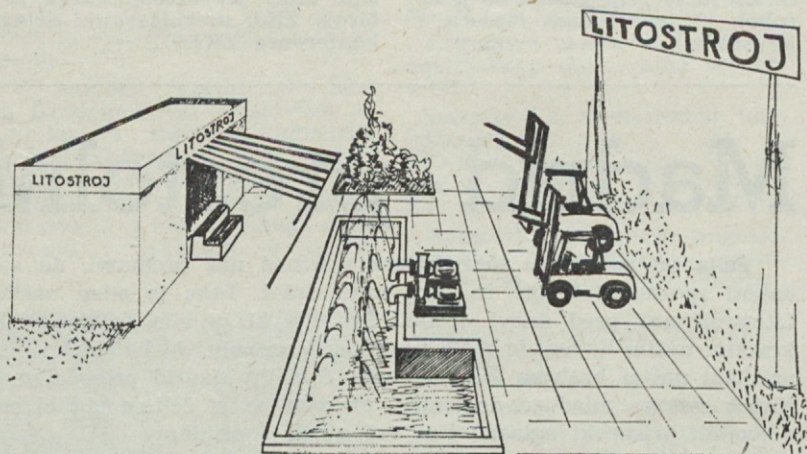
Litostroj je razstavljala na zunanjem prostoru ob bazenu tam, kjer je naš stalni prostor. Za sprejemnico smo uporabili naš stari avtobus, ki nam je dobro služil, saj nas je zavaroval pred slabim vremenom. Sreče z vremenom na sejmu res nismo imeli, saj je skoraj ves čas deževalo. Le od časa do časa je veter odpodil težke oblake, izza katerih je pokukalo sonce. Prav vreme je bilo v veliki meri krivo za tako slab obisk, kot je bil na letošnjem sejmu.

Avtobus, ki nam je služil kot sprejemnica, smo obložili s panelnimi ploščami, na katere smo pritrdili napise Litostroja. Avtobus je bil tako zakrit, da se sploh ni moglo opaziti, da se za ploščami skriva vozilo. To so obiskovalci lahko opazili šele, ko so vstopili. Tudi notranjost avtobusa je primerno urejena. Notranjost je razdeljena na tri dele. Sprednji del nam služi za skla-

dišče. Srednji del, ta prostor je največji, je nekakšna sprejemnica. Njene stene so obložene z ultrapasom. Miza in sedeži so pritrjeni na stene avtobusa. Prav tako so vdelane tudi omare, kamor spravljamo prospekte pod-

jetja. Zadnji del avtobusa je spremenjen v mali bife.

Čeprav marsikdo ni odobral, da bi nam služil avtobus za kabino, smo vendar s tem prihranili veliko nepotrebnih izdatkov. Mnogo je bilo govora,

Hranilna knjižica ali kuverta?

Pretekli mesec sem bil priča zanimivemu dogodku. To se je pripetilo pred upravnim poslojem našega podjetja, kjer so bili že pripravljene naši stari znanci iz oddelka za zavarovanje. No, že iz naslova ste pravilno sklepali, da ne bo tekla beseda o kakem državnem obisku ali obisku visokih zveznih funkcionarjev. Skrb tov. Venike in njegovih sodelavcev je bila namenjena našemu glavnemu blagajniku in njegovemu dragocenemu tovarcu. Da je bilo temu res tako, smo »zvedeli« že čez dobro uro, ko se je iz zvočnika oglašil nam že dobro poznani glas in objavil: »Mezdniki in administratorke, zgledite se v blagajni...« itd., itd.

Ta prizor se ponavlja vsak mesec enkrat. Priznati moramo, da smo se nanj navadili, da je za nas vse to nekaj povsem navadnega, zato niti ne pomislimo, koliko odgovornosti in skrbi pristiha na ramena izvrševalcev te

naloge zato, da prejmemo vsi določenega dne v mesecu v redu izplačane svoje osebne dohodke. Ne vem, če se kdo zaveda, koliko težav imajo mezdničarke in administratorke, da si pravočasno prisrke dovolj drobiža, da bi vsi prejeli od dinarja točno izplačane osebne dohodke.

Dovolite mi, da vas spomnim na prijetno TV serijo »MALI

ZAHVALE

Pred dnevi sem bil prijetno presenečen, ko so me obiskali bivši sodelavci iz težke obdelave in me ob tej priložnosti tudi obdarili.

S svojim obiskom so spremenili moje mnenje, da sem pozabljen in osamljen v svoji nesreči.

Vsem bivšim sodelavcem iz težke obdelave, kakor tudi obratovodstvu težke obdelave se še enkrat najlepše zahvaljujem za obisk in darilo. Pri njihovem nadaljnjem delu jim želim še mnogo uspehov.

Invalidski upokojenec
Franc Šter

Članom kolektiva, posebno iz tajništva direktcije se najiskrenejše zahvaljujem za vse občutene izraze sočutja, poklonjeni venec in lepo spremstvo na zadnji poti mojega dragega in nepozabnega očeta Alojza Božiča.

Hvaležna Božena Božič
s svojci

Podpisani Franc Zorko iz PTO se najlepše zahvaljujem sodelavcem za venec ter denarno darilo, ki sem ga prejel ob smrti moje matere. Prav tako se zahvaljujem za številno udeležbo na pogrebu.

Franc Zorko

Andrej Kolar, žerjavovodja v livarni sive litine, se zahvaljujem sindikalni podružnici za denarno pomoč, ki so mi jo nudili v času moje bolezni.

da bi na sejmu postavili stalno kabino. To bi bilo veliko dražje, kakor pa vzdrževanje avtobusa. Razen tega pa nam vozilo služi boljše že zaradi tega, ker ga lahko peljemo na vse sejme, saj se naše podjetje ne udeležuje samo sejmov v Zagrebu, ampak tudi sejmov v Novem Sadu, Beogradu...

Za postavitev sejma imamo svoje lastne delavce, ki v veliki meri prispevajo k uspehu vsakega sejma, saj se vsak izmed njih zares potrudil, kolikor se more, saj ve, da bo s svojim delom pomagal tovarni. Tega smo se vsi, ki smo sodelovali na sejmu, zavedali.

Na sejmu smo razstavili nekaj naših izdelkov. Črpalke smo montirali v bazenu, kjer so bile v pogonu ves čas sejma. Ob bazenu smo razstavili dva viličarja V2 in V7,5.

Spomladanskega sejma smo se udeležili predvsem zato, ker imamo na sejmu stalen razstavljeni prostor. V primeru, da se sejma ne bi udeležili, bi naš prostor seveda zavzeli konkurenti.

Letos se nameravamo udeležiti še sejma URBANEX, BIAM in jesenskega sejma v Zagrebu, sejma »Zaščita 1973« v Beogradu in sejma v Hannoveru.

Meri Kos

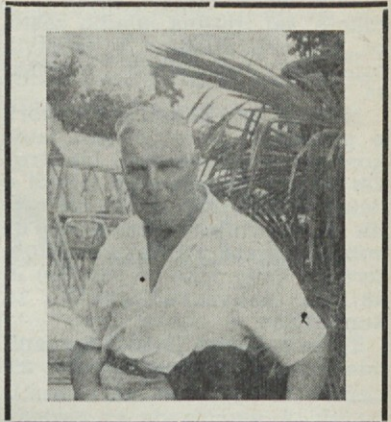
Umrli je strokovnjak ing. Artur Šimeček

Tiste sobote, 17. II. 1973, se pokojnik pred odhodom v tovarno ni nič kaj dobro počutil in je s skrbjo odšel na običajno vsakdanjo pot. Stanje se je slabšalo, zato smo ga z delovnega mesta odpeljali na polikliniko. Po pregledu so bili zdravniki mnenja, da pošljejo bolnika v domačo oskrbo, saj se je stanje celo nekoliko izboljšalo.

Ko smo ga obiskovali v bolnišnici, se je hudoval nad samim seboj, češ da je zadnja leta odlašal z letnim dopustom do pozne jeseni in da od tega ni imel veliko ne sam niti skrbna življenjska spremljevalka.

Nismo se še dobro vrnili s prvomajskega praznovanja, ko nas je pretresla vest, da je na sam praznik dela, 1. maja, umrl.

Ing. Artur Šimeček je bil odličan študent na graški tehniški fakulteti, kjer je imel družbo neka-

terih domačinov — kasnejših priznanih strokovnjakov. Toda kljub temu, da je imel v žepu spričevalo — odlične ocene, se je zaposlil sprva kot praktikant, saj so ga le v tem primeru sprejeli v službo.

Po prvi svetovni vojni za strojne inženirje ni bilo na voljo dovolj delovnih mest.

Bil je zaposlen pri priznanih tvrdkah pri Böhlerju, Alpina iz Judenburga in drugih, dokler se po drugi svetovni vojni ni za stalno zaposlil v Ljubljani.

Ne bi mogli reči, da je bila življenjska pot pokojnika posuta z rožami, sploh ne, zahtevala je veliko življenjske energije, volje in vztrajnosti. Prva generacija 25-letnikov tovarne je štela medse tudi ing. Šimečka. Za svoje visoko cenjeno delo je prejel ob vseh pomembnejših obletnicah tovarne za 10., 15., 20., in 25-letno delo, pohvale in priznanja.

Za posebne zasluge pri izgradnji tovarne pa je prejel leta 1951 od Prezidijske narodne skupščine odlikovanje z redom dela III. stopnje.

Bil je izredno priznan strokovnjak in nas je vedno presenečal s svojo naklonjenostjo in pripravljenostjo do dela. Za mladi rod pa je nastopal kot vzgojitelj, vodnik in svetovalec. Bil je vzor mnogim v vseh pogledih dobrega delavca. Imel je dobro, toplo roko, ki je v stiku s sočlovekom posredovala prijateljstvo.

Z ing. Šimečkom smo izgubili visoko cenjenega sodelavca in tovariša. Zato ga bomo ohranili v trajnem spominu — žalujočim pa naše iskreno sožalje.

Odšla sta v pokoj

Iz NB je odšel v pokoj Milan DEKLEVA, ki je bil vodja skladišča orodja in vijakov. V Litostroju je bil od 8. 9. 1952 do 11. 4. letos.

14. aprila letos je odšel v pokoj Boris ZOREC, ki je bil v FI-PO referent za cementarne. V Litostroju se je zaposlil 18. 7. 1962. Obema upokojencema želimo še veliko zdravih in čilih let!

Poškodbe v aprilu

V mesecu aprilu smo v našem podjetju imeli 55 poškodb, od tega 2 na poti v službo oziroma iz službe.

V TOZD PI — livarna sive litine 10, livarna jeklo litine 13, pločevinarna 4, v TOZD FI 19, v TOZD IVET 6, in v TOZD SSP 3 poškodbe.

Zaradi poškodb smo izgubili 800 delovnih dni; v TOZD PI — livarna sive litine 93, livarna jeklo litine 220, pločevinarna 49, v TOZD FI 305, v TOZD IVET 93, v TOZD SSP 19, v TOZD LINT, ZSE, ICL 21 delovnih dni.

Oči si je poškodovalo 16 delavcev, glavo 4, prste rok 17, ostali del roke 7, noge 10, telo pa si je poškodoval 1 delavec.

Največ poškodb je bilo v sredo 13, nato v torek 12, v soboto 10, v četrtek 9, v petek 6 in v ponedeljek 5 poškodb.

V mesecu aprilu smo imeli 9 poškodb več kot v istem mesecu lanskega leta.

SLUŽBA VARSTVA PRI DELU

Za zdravo in čisto okolje

Prebivalci krajevne skupnosti Litostroj si žele prijetnega okolja, urejenih zelenic in prehodov, miru pred svojimi stanovanji. Skratka, žele si prijetnega počutja. Vendar vse okoli njih životari polomljeno grmičevje in nasadi, zelenice so skorajda uničene, odpadki leže po travi in v neposredni okolici blokov, skratka povsod jih najdeš, samo tam ne, kjer bi bil njih prostor. In kaj menijo člani krajevne skupnosti o tistih nemarnejših, ki jim povzročajo nepotrebno škodo in uničujejo zelenice, za katerih ureditev so vsi vložili mnogo truda in denarja?

OSVEŠČAMO SE

Vse več je problemov, s katerimi se morajo spoprijemati prebivalci v naši krajevni skupnosti, če žele ohraniti življenjske pogoje za prijetno bivanje in počutje. Med prebivalce prodira počasi, a vztrajno zavest, da je ohranitev naravnih vrednot in zdravega človeškega okolja življenjskega pomena za urejeno in prijetno življenje. Toda navzlic temu je še mnogo takih, ki si, vsaj tako kaže, ne žele čistoče v okolici, na zelenicah, v javnih lokalih, trgovinah, na otroških igriščih in sploh vse premalo skrbe za raven splošne vzgoje.

Dve skupini prebivalcev

V krajevni skupnosti žive mlade in stare družine. Prav mlade družine si najbolj žele lepo urejeno okolico, čistočo okoli blokov, toda za to, da bi karkoli storili temu v prid, niti ne mignejo s prstom, celo več, niti lastnih otrok ne vzgajajo tako, da bi čuvali nasade. Morda bi bilo prav, če bi starši za lastno sprostitev in rekreacijo otrok poiskali v bližnji okolici primerne prostorčke, kjer bi se lahko neovirano in do mile volje sprostiti, ne da bi pri tem uničevali urejeno okolico blokov.

Bolj kot te mlade družine znanjo prijetno okolico svojih stanovanj ceniti stanovalci, ki tu žive 15, 20 ali še več let, kar pa je razumljivo, saj so bili prav oni tisti, ki so s svojim delom prispevali k temu, da je okolica blokov primerno in lepo urejena.

Prav gotovo pa tudi sama krajevna skupnost s svojimi sredstvi in z idealizmom starejših stanovalcev ne bi uspela toliko narediti, če ji ne bi priskočile na pomoč delovne organizacije.

Kako obvarovati okolje

Na našem območju zasadimo, v organizaciji krajevne skupnosti Litostroj, vsako leto 50 dreves in 100 grmičev. Vendar, žal, občani teh dobrin nikakor ne cenijo dovolj, saj jih vse vprek divjaško uničujejo. Res ne vem, čemu jim bodo polomljene veje grmičevja, ter vršički smrek. Morda bodo oporne kole dreves uporabili za fiziološke? Mar se nam res tako mudi, da moramo pri vsakodnevnih opravilih in v tekmi s časom iskati bližnjic, ki potekajo v glavnem prek zelenic. Krajevna skupnost se je potrudila in utrdila take bližnjice z betonskimi ploščami. Ne, tudi to nam ni všeč, saj je vendar toliko prijetneje hoditi po mehki travi, kot po trdem betonu. Da bi bila podoba našega okolja še lepša, poskrbe motorizirani starši, ki z lastnim vzgledom prepričujejo svoje nadobudne otroke, da se je po zelenicah zelo prijetno voziti z avtomobilom. Kako naj taki starši vzgajajo svoje otroke? Naj ob tej priložnosti opozorimo starše, naj bolj nadzirajo svoje otroke, saj si le-ti na dvorišču (pred blokom) dovolijo prav vse, karkoli si izmislijo.

Akcija čiščenja

Vsako leto organizira krajevna skupnost čiščenje zgradb, o katerem pravočasno obvesti vse stanovalce. Takrat imajo prebivalci priložnost, da iz svojih stanovanj odstranijo vso nepotrebno šaro. Čeprav je akcija organizirana za vse stanovalce naenkrat, se nekatere družine te akcije ne udeležijo, zato pa morajo kasneje odstraniti tudi to nesnago. S pomladansko akcijo čiščenja je podjetje Snaga odpe-

ljalo kar 17 tovornjakov smeti in odpadkov, a za smeti prazničnih in poprazničnih dni bo treba še naknadno poskrbeti.

Sredstva, ki jih občina Šiška nameni za ureditev okolja, so zelo pičlo odmerjena in zato se prebivalci zahvaljujejo krajevni skupnosti in delovnim organizacijam, ki kažejo razumevanje za njihove probleme, za vso pomoč, ki jim jo nudijo v različnih akcijah za ohranitev naravnega in čistega okolja. Naj poudarim, da za ureditev okolice skrbita čez vse leto dva honorarno zaposlena delavca, kosce zelenic pa naročimo posebej.

Boj za spreminjanje odnosov

Skrb za ohranitev človekovega okolja ni samo boj za zdravo življenje, za čist zrak in naravne zelene površine, ampak je tudi boj za spreminjanje odnosov človeka do človeka, stanovalca do stanovalca in delavca do delavca. To je boj za humane socialistične odnose. Ker ni med nami dobrih odnosov, ne uresničujemo sklenjenih dogovorov in prav ta-

VARSTVO NARAVE

V maju smo praznovali teden Rdečega križa, ki je bil posvečen varstvu okolja. Skrb za čisto, zdravo okolje ne sme biti samo dolžnost skupnosti, ampak predvsem posameznika.

Vedeti moramo, da bi v primeru, če bi vsak posameznik od mladih let skrbel za zdravo okolje, tudi skupnost ne pozabila na svojo dolžnost.

Marsikdo meni, da posamezniku ni treba skrbeti za zdravo in čisto okolje. Oglejmo si primer, kako prav posamezniki na veliko greše glede čistoče okolja.

Pelje se možak z avtobusom v mesto. Ko izstopi, vrže vozni listek na tla, nakar kupi vrečko pečene krompirja. Prazno vrečko odvrže, kjer pač sne zadnji krompir. Ta navada se je tako razpasla, da tujcu pač ni treba nekaj km pred mejo spra-

No, vse le ni tako črno. Pred dnevi smo lahko videli, kako urejajo zelenice in sadijo drevesa in grmičevje ob Kebetovi ulici. Sicer pa je okolica teh blokov čakala na ureditev nekaj čez dve desetletji.

ko ne organiziramo nobenih samostojnih akcij za ureditev okolice.

Krajevna skupnost kot pobudnik takih akcij ne dobiva podpore niti od tistih, ki bi ji mo-

rali v največji meri pomagati. To so predvsem hišni sveti in stanovalci sami. Želimo le, da bi stanovalci in krajevna skupnost našli čimprej skupni jezik.

Ivo Sabol

urah v gozdovih okoli Tomačevega pri Ljubljani zbralo za 60 tovornjakov odpadkov (Delo, 15. maja 1973).

Res lepo spričevalo za našo ljubezen do čistega in s tem zdravega okolja. Enako sliko velikih kupov odpadkov vidimo vsepovsod po naši domovini. Žal pa nismo le odrasli tisti, ki uničujejo svojo okolico. Tudi mladina uničuje zelenje, ne zavedajoč se, da uničuje tisto dragoceno stvarno, ki zastoj proizvaja kislik in uporablja ogljikov dioksid.

Videl sem zelenice v novi soseski v Šiški med Viatorjem in osnovno šolo Valentina Vodnika. Pred leti še sveže, zdrave zelenice danes hiraajo. Preprežene so z gazmi, ki dokazujejo, da je tu rasla nekoča trava. Drevesa, ki so pred leti košato kipelja proti nebu, danes životarijo oskubljeni, porezana, celo brez vrhov. Sem ter tja štrli iz zemlje ostanek grma ali drevesa kot spomenik vandalizma modernega človeka. Ob tem se moremo vprašati, kaj počne šola?

Ali res ne bi mogli poučiti mladih, ki so po naravi vneti za dobro, da vsak list na drevesu, vsaka igla na smreki, vsaka travica neutrudno skrbi za vedno nove in nove količine kisika, pri tem pa črpa iz zraka ogljikov dioksid, ki ga je z vedno bolj razširjeno motorizacijo v zraku vse več. Starši in učitelji bi morali otroke poučiti o pomenu in vrednosti zelenja, in obenem razložiti, da je porast raznih pljučnih obolenj, predvsem astme tesno povezan z nečistim zrakom.

Prav gotovo je za odrasle, ki so vse preveč zaverovani sami vase, celo poživljajo se na opozorila, vsako opozorilo odveč. Mar je res potrebno, da odrasli upoštevamo navodila šole takrat, ko nam voda teče v grlo?

Vsi, ki se borijo za čistočo narave in s tem za zdravje, se presneto dobro zavedajo, da vsako odmetavanje odpadkov uničuje zelenje, da vsaka hoja po travi uničuje tovarno kisika, da nas vsako uničevanje grmovja ali dreves oropa za določeno količino kisika. Pa ne samo to. Pred desetletji niso poznali toliko pljučnih obolenj, kot jih poznajo danes. Nikoli nista megla in dim uničevala toliko človeških življenj kot v zadnjih desetletjih. Poleg ostalih ukrepov za zaščito okolja je najuspešnejši ukrep čuvanje zelenja in s tem ohranjanje zdravja. Zdaj to še lahko naredimo, a morda bomo v betežni starosti kleli sami sebe zato, ker nismo v mladosti skrbeli za nedotakljivost zelenja. Danes je še čas — jutri bo morda prepozno.

H. C.

dr. Edo Tepina

Kam z otrokom

Vprašanje otroškega varstva je kljub najrazličnejšim ukrepom v zadnjem času iz dneva v dan bolj pereče. Kljub samoprispevku za izgradnjo otroških vrtcev, kateremu je sledila pospešena gradnja ustreznih objektov, so razmere na tem področju za povprečnega opazovalca ostale nespremenjene. Posebno zaostreno je to vprašanje na območju naše občine, kjer je zaradi močnega porasta prebivalcev potreba po vzgojno varstvenih ustanovah še večja. Večina doseljenih družin ima namreč otroke, ki jim je nujno potrebno urejeno varstvo in vzgoja. Mnogi od njih se

zaskrbljeno vprašujejo: kam z otrokom, kadar sva oba z ženo v službi? Tisti starši, ki jim priskočijo na pomoč ustrezljive stare mame ter sprejmejo za nekaj ur dnevno pod svoje okrilje nadobudnega kratkohlavnika, imajo srečo. Toda kaj naj stori tisti, ki te možnosti nima? Seveda mu preostane možnost oddaje otroka v tako imenovane »privatne vrtce«, kjer niti higienske razmere, niti način vzgoje ne zagotavljajo otroku normalnega telesnega in duševnega razvoja. Oddaja otroka v urejeno varstvo v okviru vzgojno-varstvenih ustanov pa je

žal za mnoge le teoretična možnost.

Prav v teh dneh, ko v večini vzgojno-varstvenih ustanov odločajo o sprejemu novincev, se marsikateri od staršev obrača na nas s prošnjo, da bi posredovali zanj, oziroma za njegovega otroka pri ustreznih komisijah. Zato sem se zanimala za postopek ob sprejemu. Kakor že v lanskem letu, je bil tudi letos interes za vpis otroka v vzgojno varstveni zavod Litostroj daleč večji, kakor pa je na voljo prostih mest. Komisija, ki je odločala o sprejemu novincev v vrtce, je prejela skupaj kar 291 prošenj. Zaradi prenapolnenosti v predšolskih skupinah v lanskem letu, letos ni bilo mogoče sprejeti nobenega otroka v šolsko varstvo, oziroma sprejetih bo le toliko, kolikor otrok iz obstoječih skupin bo izstopilo iz vzgojno-varstvenega zavoda. Nekoliko boljši položaj kot v lanskem letu pa je bil glede sprejema predšolskih otrok v starosti 3 do 6 let. V vse skupine predšolskega varstva je bilo sprejetih 42 otrok, predvsem z območja KS Litostroj. Od tega je več kot polovica otrok naših delavcev.

Število zavrženih prosilcev pa je kljub temu občutno in zahteva od vseh družbeno-političnih organizacij kakor tudi od občinske skupščine ustrezno akcijo. Pri tem je treba pripomniti, da je Vzgojno-varstveni zavod Litostroj edini, ki sprejema v varstvo šolske otroke, saj osnovna šola Hinka Smrekarja nima urejenega šolskega varstva. Sedanja rešitev nikakor ni optimalna, verjamem, da tudi ni edina možna. S tem, da bi v okviru šole organizirali šolsko varstvo, bi sprostili prostore za varstvo tistih predšolskih otrok, ki sedaj

dopoldne prebijejo doma, sami, za zaprtimi vrati, brez ustrezne vzgoje in varstva.

Želela sem ugotoviti, kakšne so perspektive za razvoj otroškega varstva na našem terenu v bližnji prihodnosti, vendar mi žal o tem v VVZ Litostroj niso vedeli kaj dosti povedati. Pač pa je spodbudna novica, da nekatere delovne organizacije, med njimi tudi Klinične bolnišnice v Ljubljani, ne čakajo križem rok, kako si bodo njihovi delavci ure-

LITOSTROJČAN
postani dopisnik
svojega glasila

dili varstvo otrok, spoznali so, da je to pomemben del človekovega osebnega kakor tudi družbenega standarda, ki lahko v veliki meri vpliva na delavčovo uspešnost pri delu. Predstavljajmo si mater, ki ves dopoldan, ko dela za strojem, s strahom premišljuje, kaj je doma z otroci, ki jih je zaradi neurejenega varstva morala pustiti brez nadzorstva. Njen delovni prispevek ne more biti tak, kot bi bil, če bi bila pri delu zbrana in brez skrbi.

V sedanjem času, ko postajajo delovne organizacije oz. njihove TOZD vedno bolj nosilec vsake družbene akcije, ne bomo mogli zanemariti tako pomembnega vprašanja, kot je vprašanje otroškega varstva. Zato pričakujem, da bo primeru Kliničnih bolnišnic sledilo še več delovnih organizacij. Zavedati se moramo, da je problem otroškega varstva predvsem naš skupen problem, ki ga bomo morali tudi s skupnimi močmi reševati.

Prvomajski »avto rally«

Za prvomajski RALLY 1973, v ŽIVOGOŠČE pri SPLITU, ki ga je priredil Litostroj, se je prijavilo 105 turistov s 35 avtomobili. Že nekaj dni pred odhodom smo neprestano gledali v nebo z željo, da bi prenehalo deževati, a vreme je bilo zelo slabo, za 1. maj so napovedali celo sneg.

Pod takimi vtisi in v takih pogojih, a vendar s polno mero optimizma, smo se 27. aprila ob 6. uri zjutraj zbrali pred vhodom v našo tovarno. Dež je še vedno padal in padal.

Naši avtomobili preplepljeni z nalepkami TRIMA in napisi, oziroma imeni glavnih krajev, prek katerih se bomo peljali, so drug za drugim žalostno speljali z mokrega parkirišča.

Prva etapa nas je vodila po avtocesti do Zagreba, kjer nas je pozdravilo tako težko prič-

smo se na trdnjavo nad mestom in si ogledali njeno notranjščino — dvorišče. Z obzidja smo zrla na mestece s stisnjenimi hišicami nenavadnih oblik, ki imajo zgornja pročelja balkonsko razširjena. Tu ne smejo nič spreminjati, nič modernizirati in prav v tem je čar tega res slikovitega mesteca. Ogledali smo si še znameniti slap na reki Plivi, ki pada strmo v globino tridesetih metrov prek skalovja v globok tolmun reke Vrbas.

Veliko žena v tem mestu nosi še široke hlače, ki jim pravijo dimije, pač pa ne nosijo več prek obraza zastrinjal — feredž. Tega jih je rešila civilizacija, oziroma emancipiranost. V takih oblačilih jih vidiš po mestu, pri vsakdanjih opravilih in tudi pri delu na polju. Čas ogleda je hitro minil; nato smo se vrnili v hotel, kjer smo prenočili.

Naša tretja etapa nas je vodila od Jajca naprej do Kiseljaka. Pot je bila tu zelo pestra — ne toliko zaradi okolice, kolikor zaradi prometa. Tu je namreč zelo veliko pešcev, kolesarjev, vprežnih voz in živine. Otroci in odrasli prečkajo ceste vse vprek, ovce se sprehajajo po poti, tako, da so morali naši vozniki pri vožnji zelo paziti. Res se tu človeku zdi, da imajo pešci, kolesarji in živali vse pravice na cesti. V tem diranju smo se približali že mestu Travniku, ga obšli in se ustavili šele v Kiseljaku. Kiseljak je manjši zdraviliški kraj, znan po zdravilnem vrelcu mineralne vode, »Kiseljak«. Ker je voda tu noč in dan na razpolago, smo si tudi mi privoščili požirek, dva.

Po enournem počitku v Kiseljaku, smo se po nekaj kilometrih vožnje spet ustavili na večjem parkirišču pred Sarajevom, tako da smo potem v koloni peljali v središče mesta. Brez težav smo pripeljali prav do Skenderije, nove moderne športne dvorane. Tu smo parkirali in nato v skupini odšli na ogled mesta.

Ob reki Miljacki smo prišli do mostu, kjer je bil leta 1914 ubit avstroogrski prestolonaslednik Ferdinand. Na pločniku vidimo odtise stopal atentatorja, v zidu na hiši pa je spominska plošča, ki spominja na ta zgodovinski dogodek, ki je kasneje sprožil I. svetovno vojno... Ogledali smo si še Husrevbegovo džamijo, ki je v Jugoslaviji največja in najlepša. Njena notranjščina je zelo bogato okrašena, tla pa pokrita z dragocenimi preprogami, ki so jih darovali razni voditelji držav z vsega sveta. Ko smo bili prav pred džamijo, smo zaslišali z vrha minareta obredno petje muslimanskega duhov-

nika. Nato smo se sprehodili še po Baš čaršiji in pazaru (živilskem trgu). Nakupovali smo razglednice, spominke, poskusili smo zalogaj čevapčičev s kajmakom, kar je sarajevska specialiteta, popili smo čašo piva in se že spet zbrali pri avtomobilih. Preko prelaza Konjic nas je vodila lepo speljana serpentinasta pot naprej proti Mostarju. Ob cesti so ležale še krpe snega, ki so spominjale na preteklo zimo. Čez nekaj časa smo se zapeljali v čudovito sotesko ob reki Neretvi, ki ima nenavadno lepo modro-zeleno barvo. Lahko rečemo, da je podobna naši Soči. Mogočno skalovje, v ozadju pa snežni vrhovi Bjelašnice, vse to dela to pokrajino zdaj divjo, zdaj nežno. Vse prehitro smo se bližali Mostarju. Tu smo si ogledali znameniti kamniti most, ki se pne z enim samim lokom preko Neretve. Že sam pogled z mostu v globino je strašen, a vendar smo bili priče, ko je mladenič skočil z mostu v deročo vodo. Zastal nam je dih, on pa je veselo splaval na obalo. To

je počenjal zaradi atrakcije in seveda za denar, ki ga na ta način izvaablja turistom. Most smo si ogledali tudi s spodnje strani, od tu zelo lepo vidimo kamniti lok. Potem smo se odpeljali naprej ob reki Neretvi, ki se od tu dalje že mirna, ukročena, počasna in široka približuje svojemu deltastemu izlivu v morje ob bogati pokrajini pri Metkoviću in Pločah.

Prispeli smo do cilja v Živogošću in se nastanili v hotelu Nimfa. Tu smo v lepem sončnem in toplem vremenu preživeli tri prijetne dneve. Prav vsak udeleženec je po svoje lahko užival. Povedati moram, da smo imeli na tem rallyju s seboj zelo veliko družin z otroci, od najmlajšega 15 mesecev starega Matjažka, pa do odraslih mladink in mladincev. Z otroci ni bilo težav, vsi so bili zelo pridni in pristrčni, tako, da so bili tudi starši lahko zadovoljni z njimi. Družba je bila vesela in razigrana. Kopali smo se v toplem zimskem bazenu, nekateri koražni pa smo zaplavali tudi v naše sinje, a še precej hladno morje.

Zvečer pred praznikom 1. maja smo na plaži ob morju zakurili velik kres. Ob njem smo zapeli

in zarajali, nato pa smo pozno ponoči legli k počitku.

Skoraj ves prvi maj smo preživeli na plaži, kjer smo se postavljali sončnim žarkom, nekateri pa so odšli sami s svojimi avtomobili do Dubrovnika.

V takem veselem vzdušju nam je vse prehitro minil čas in že smo morali misliti na vrnitev domov. Do Šibenika smo vozili vsi skupaj, pri Šibeniku pa se je naša družba razšla. Nekateri so šli na ogled slapov na reki Krki. Ti so zelo slikoviti in se globoko v globeli bohotojijo z obilico vode. Tudi okolica slapov je zelo lepa in celo ob poletni vročini vedno zelena.

Poti nazaj ne bom opisovala, saj sem jo že lani podrobno in obširno. Povem naj le to, da smo se peljali nazaj grede po Jadranski magistrali prek Zadra, Karlobaga, Senja, Reke, Postojne, Vrhnike in od Vrhnike naprej s polževo hitrostjo v koloni do Ljubljane, kamor smo prispeli vsi srečni in zdravi.

Izlet je bil zelo lep in vem, da si vsi udeleženci še želijo veliko podobnih potovanj, saj z njimi združujejo ljudi našega kolektiva in krepijo njihove medsebojne tovariške odnose.

TE-MA

SMETIŠČE OB OGRAJI

— škatle, škatlice, kozarci in kozarčki in še in še.

»Ja, kaj pa ti Lojze,« sem ga pobaral. »Ah, kaj naj bi bilo, saj vidiš. Prazniki se bližajo, žena doma pospravlja in mi je pripravila tole.«

»Kaj nimate pred stanovanjem posod za tako kramo?«

»Imamo. Žena mi je rekla: peljite to od hiše, kamorkoli. Kar tja vrzite, za mejo tovarne.«

»Ti si ubogal in fanta tudi? Hudo ženo imaš.«

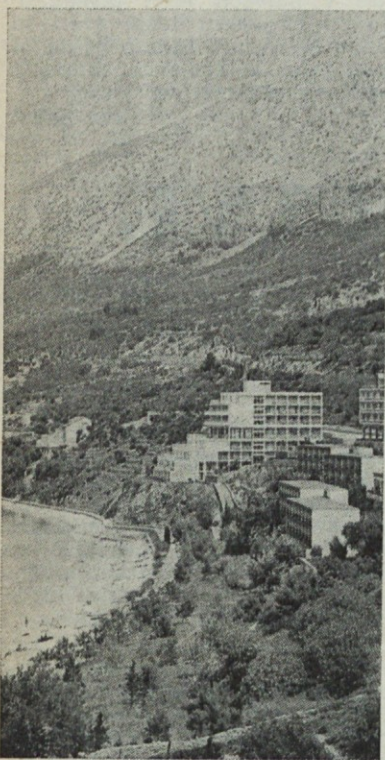
Nič mi ni odgovoril. Sram ga je bilo in vsi trije so potrli gle-

dali v tla ter se le počasi s ponji odpeljali proti domu.

V duhu sem gledal Lojzeta, ki mi je z molkom priznal, da ga je sram takega dejanja in vem, da je na tistem obljubil, da kaj takega ne bo nikoli več storil.

Toda prav gotovo se bo našel nekdo, ki bo te smeti pospravil. Morda bodo to šolarji sosednje šole, ko bodo imeli športni dan. Lepo bi bilo in prav, da bi pospravili smeti ob meji naše tovarne.

Oprešnik

Hotel Nimfa v Živogošću

kovano sonce. Pri Okučanih smo se ustavili, malo odpočili in zavili z glavne ceste, ki pelje dalje v Beograd, na stransko pot, ki nas je vodila naprej, proti Banjaluki.

Sprva ne preveč romantična ravna pokrajina je začela dobivati povsem drugo podobo, ko smo se podali po lepi cesti v sotesko, obdano z visokimi stenami hribov, kjer si je utrta pot le reka Vrbas. Ob njej so pridne roke naših prednikov zgradile to lepo pot v zelo težavnih okoliščinah. Vreme je k sreči postajalo vse lepše. Kaj bi bilo, če bi še deževalo? — koliko lepega bi nam ostalo zakritega v meglenem dnevu. Tako pa se nam je prebujajoča se pomlad, s svojim komaj razprtim zelenilom blagodejno razgrinjala pred očmi.

Tu, po kmečkih domovih, vidimo še revščino, toda z naravnimi lepotami so tu ljudje zelo bogati. Pejzaži so divji, naravni in še neoskrunjeni s civilizacijo, ki poleg dobrin prinaša tudi mnogo škode.

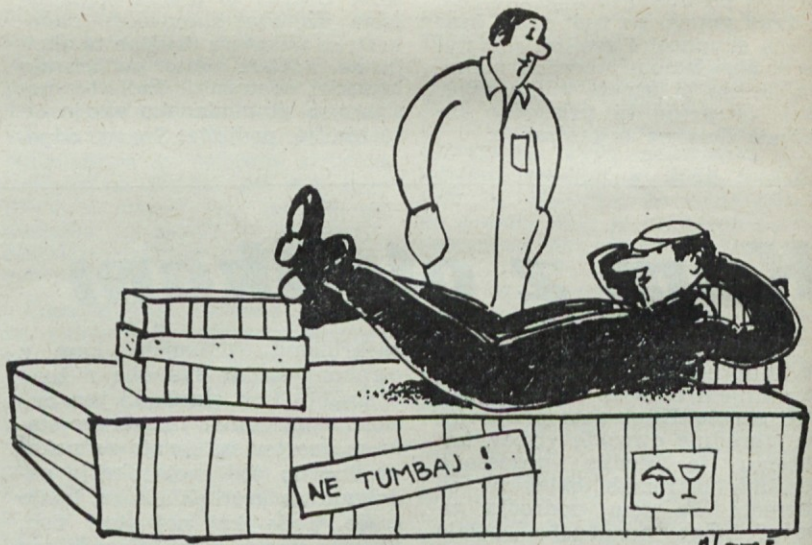
Ob takem občudovanju prelepe narave nam je čas tako hitro tek, da smo kar naenkrat zagledali prvi visoki minaret, džamijo v Banjaluki. V samem mestu se nismo ustavili, pač pa smo si ga ogledovali v počasni vožnji kar iz avtomobilov.

V Jajce smo se pripeljali okrog 13. ure. Kosili smo v prijaznem hotelu »PLIVINA JEZERA«. Hotel leži ob jezeru in je v ozadju obdan z nizkimi zelenimi grički. Oko se ti tu spočije in lahko se naučiješ svežega zraka. Po dobrem kosilu, le z zelo počasno postrežbo, ki je že razburjala naše duhove, smo se odpeljali v središče mesteca Jajce. Ogledali smo si dvorano, kjer je bilo II. zasedanje AVNOJ, kiga je vodil predsednik TITO. Povzpeli

Casopis »Litostroj« izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 5800 izvodov — Ureja ga uredniški odbor — Glavni urednik Vladimir Kovač — Odgovorni urednik Pavel Perko — Tehnični urednik Estera Lampič — Telefon uredništva 56-021 (h. c.) int. 246 — Poština plačana v gotovini — Rokopisov ne vračamo — Tiska tiskarna ČZP »Primorski tisk« v Kopru

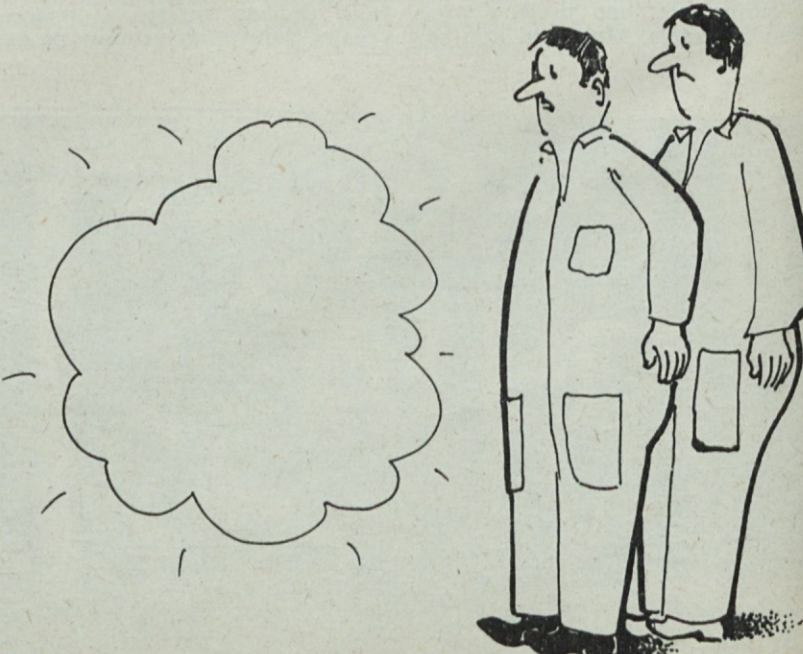

»Pustimo še en kozarček za mojstra!«

»Si že slišal, da imamo v naši tovarni samoupravno delavsko kontrolo?«

»Slišal, že slišal...«

KAJ STA VIDE LA DELAVCA?
(Odgovore pošljite v uredništvo do 10. junija.)